49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1502 Կ. ՊՈԼԻՍ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍ 17–30 ՄԱՅԻՍ 1906 6 ՐԷՊԻԼ ԱԽԷՐ 1324 – 17 ՄԱՅԻՍ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԹԻՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պաղալ Ալի ճամբէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی: اوهانس فریه
اداره‌خانه‌سی: باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 3 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ», ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԳԼԽԱՐԿԸ

—Օրիորդ, ինչ կ'ըլլայ կենամ...
—Ա՛չ, ա՛չ, չուտ տուն դնա...
—Օրիորդ տարդ պագնեմ...

Վարժուհին տարբը դեռին դոփելով, գոռաց.

—Խօսք չե՞ս հասկնար դուն, չուտ տուն դնա կ'ըսեմ կոր քիզի, անպիտա՛ն...

Աղջիկը որ կ'ապերսէր, քարացած մնաց վայրկեան մը։ Իր գունաթափ դէմքին վրայ կապտորակ կարմիր մը ծաւալեցաւ, այտերը ուռեցան, շրթունքը սեղմեցաւ. դանուածեան կծկումի մը մէջ և աչքերը՝ մանուկ կիրքի մը քոյին չիջնալով տոկալ՝ արցունքի երկու չիթերով պակուեցան։

«Գնա տուն, գլխարկ չունիս նէ մի՛ դար», եղաւ վարժուհին վերջին բառը։

Պզտիկը ըսելիք չունէր, իր խօսելու կարողութիւնը, միամիտ աղերսը թաղած էր արդէն անոր առջեւ, որուն դաժանութիւնը դողացուց զինքը, և ինքիր վրայ դանալով, միւս ընկերուհիներուն եռուզեռ խոյանքին ամօթիածար և դաչունուած, դուրս ելաւ առանց ետին իսկ նայելու։

Կարծես ձեռք մը, վարժուհին լայնափեռակ ձեռքին մէկ ուրուականը, կը ճմլէր, կը պարապնդէր իր պզտիկ սիրտը։ իր թթիկոլը կուրծքը սեղմից, քաշելու, քաշելու համար այդ ուժը որ չունչ առնել չէր տար իրեն։ Իրեն այնպէս եկաւ որ չուրջը ամէն բան կը դառնար, կը դառնար՝ խալարձակ չանչանի մը պէս, և ինք կը սայթաքէր, կը տատանէր, այն գլխոտիներուն պէս, որոնց անցքը այնքան կը զբօսդնէր երբեմն զինքը։

Տուներնին մօտ էր դպրոցին։ Թեւովը հրեց կիսաբաց դուռը մայարկ անակի մը, որուն պատուհանները մարդկային հասակէն վար կը մնային։ Բակին հողէ անցքին անդին, լուսաւէտ խորշ մը կար ուր կին մը լուացք կ'ընէր փայտէ քառակուսի փոքր տաշտի մը մէջ։

Պզտիկին մտաքէն զարմացած և քիչ մըն ալ դող եկած, արագ հարցուց,

—Ի՞նչ է ան աղջիկս, ինչո՞ւ ետ եկար...

—Մարիկ, օրիորդը ետ դրկեց... գլխարկ չունիս, պտտիլ չենք տանիր քեզի բան... վռնտեց... գլխարկ դիր եկուր բան... ի՞նչ ընեմ մայրիկ... գլխարկ չունիմ հա՞... հայրիկս առած չէ՞ բներ. հա՞, մայրի՛կ...

Եւ սկսաւ հեկեկալ։ իր պզտիկ կուրծքը կը ցնցուէր, կ'ուռէր ու կը պարպուէր փոքրի մը պէս, ձայնը կը խեղդուէր կոկորդին մէջ, մինչ արցունքները՝ ցօղի զուլալ կաթիլներով կը դլորուէին այտերէն վար, փայլուն արահետներ դնելով։

Մայրը դառնացաւ. սիրտը ցաւեցաւ։ Կը հասկնար թուռնարը և յոչոսիչ պատարանը որուն զոհ կ'երթար իր անմեղունակ զաւակը, որ դեռ նոր կը սիթթէր, նոր կը ժպտէր կեանքի զուարթ արեւին։ Ինչ խանդոտ ու անրջագեղ ժամեր անցուցեր էր պզտիկը չաբաթէ մը ի վեր, երբ գպրոցէն ըսեր էին թէ ամէնքին մէկ պտոյտի պիտի երթան գալ չաբթու։ Այդ առաջին օրը պզտիկը դուռնէն ներս չի մտած դեռ հեռուէն գոչած էր կայտառապէն

—Մայրիկ պատի՛չ պիտի երթանք, օրիո՛րդը ըսաւ... աս չաբթու պիտի երթանք...

Գիշերը, անկողնին մէջ, իր անվերջ հարցումներովը քնացուցեր էր մայրիկը, որ աս պզտիկը միայն ունէր թեւաւորող, սրսաղնդող իր այրեցած երխտասարդութեան տաժանքներուն մէջ։ Ամուսինը, երկու տարի առաջ սոսկալի մահով մը բաժնուած էր իրմէ։ Հեղեղասաստ տեղատարափի մը վարդամուռնչ յորձանքը, գրկած, պլոցած, ընկլուզած էր իր մէջ զայն, երբ կը փորձէր իր բոլոր հարստութիւնը եղող քիչ մը ապրանքը ժողվել ու ապաստանի տակ առնել։ Սեւ լուրը եղկերական արագութիւնով հասաւ տուն, որ մօտ էր չուկային և հեռեւալ առտու դիակը գտան ծովեզրէն։ Միակ աղջիկ մը մնացած էր անկէ, յանկուցիչ մեղրատակը դառն կեանքի մը, և այրին սկսած էր սովորական աշխատանքներու՝ պատառ մը հաց դնելու համար իր և իր որբուկին բերանը։

Աղջնակին խնծիլը օր օրի թիւ աւսած էր, և կատարեալ խանդավառութիւն մը եղած էր նախնիթաց իրիկուն, երբ իր կարմիր գոդնոցը նորոգել տուած էր և առտուն՝ երբ ծաղիկի մը վրայ չկրցող կեցող թիթեռնիկի մը պէս մուրմն-ուլուսուն արթնցած, լուացուած, սանտրուած ու պատրաստուած էր։ Նոր թեւ առած ազուամագոտ թռչնիկի մը կը նմանէր հիմա, որ իր առաջին լուսատենչ կայտառութիւն մէջ, թեւերն փետուրները մկրատուած, նեռուած էր վար իր բոյնէն։

Մայրը իր ներքին տառապանքը ծածկած, թաչկինակովը սկսաւ սրբել պզտիկին աչքերը, անոր այտերը շոյել, մազերը գդուել, հանդարտցնելու համար յուզումը։

—Մի՛ լար աղջիկս. ինչո՞ւ սիրտդ կը դնես, հիմա ես քեզի կը տանիմ. աչքերդ սրբէ նայիմ...

— Չէ մայրիկ, գլխարկ կ'ուզէ, գլխարկ... նորէն կը վռնտէ ետքէն...

—Հոգ մ'ըներ աղջիկս, եկուր երթանք, ամէնքը գլխարկ չունին եա՛...

Հեղ կինը շոկից վրան գլուխը, ձեռքէն բռնեց պզտիկին, որ կէս-ուզելով կէս-խուսափելով սկսաւ քալել, Ջանալով աչքերուն նախկին վիճակը տալ, այտերը արցունքի արասուներէն որբեալ, արժանապատուութիւնը փրկելու համար։

Ճանան արդէն խակ մուցած կ'երևուէր միջադէպը։ իր պզտիկ երեւակայութիւնը կը ժպտէր զբօսանքի տեսարանին, կանանչներու, դալարներու մէջ գլորուելիներու, վազվզուքներու պատկերին, թիթեռնիկներու արշաւին, գունագեղ ծաղիկներու փունջերուն և համանուագ ճոխ սեղանին ոգեւորութեան։ Երջանիկ էր կարծես։ Բայց դպրոցին դուռը սարսափեցուց զինքը, սթափուցը փաչ փաչ բրաւ մարմինը, ընկրկեցաւ, ետ երթալ ուզեց ինչպէս ոչխար մը կը դօսնամարտի սպանդանոցին առջեւ։ Բայց արդէն մօրը հետ ներս մտած էր։

«Օրիորդ»ը հոն է։ Մայրը, վիզը ծուռ, կ'ապաչէ, կը պաղատի որ պզտիկը չի զրկեն զբօսական պտոյտէն։

— Ֆուրուկս, ի՛նչ ընենք չունինք, —կ'ըսէ,— ես չե՞մ ուզեր զաւկիս ուրախութիւնը։ Օր մը պիտի խնդայ նէ, հիմա գլխարկի մը համար սիրտը կոտրի՞ որբուկիս... ի՞նչ ընեմ, դուռնէ դուռ պտտեցայ, ճար մը չի գտայ, քուզում օրիորդ, ա՛լ դուռն գնատես...

— Զբաղար չըսի՞նք մի եա՛, դուչեց վարժուհին դէմքի ոգեղ ծամածռութիւնով մը որ իր քիթը կարկառուց դէպ ի ջատուկի տեսք մը տուաւ անոր։

— Ֆուզում օրիորդ, տարդ պագնեմ, մի կատրը...

— Օ՛ֆ, մտիկ ընելու ժամանակ չունիմ, խօսք չէ՞ք հասկնար դուք։ Չէ՛, չէ՛, չըլլա՛ր, իմացա՞ք... ինչպէս ընելու է ձեզի որ գլուխիդ մտնայ... առանց գլխարկի չըլլար, հիւր պիտի ունենանք... իմացա՞ք... չո՛ւտ, գացէ՛ք, ժամանակ չունիմ գլխու ցաւմտիկ ընելու... չըլլա՛ր...

Եւ մինչ այս չարաղէմ դատարակուհին կռնակը կը դարձնէր, մայրը՝ խողխողուած, սպանուած իր ամէնէն ջերմ զգացումներուն մէջ, իր գոզդոջուն տարբերը հագիւ կրնար բռնել, մինչ պզտիկը զրկանքի ցաւին տակ ճզմուած, լեզուն քար կտրած բերնին մէջ, կը դառնար տուն, մեռած սիրտ՝ մ ալ, հոգեմ՛ալ։

* * *

Դէպքը կսկծալի կերպով իրական է։ Բերայի մէկ աղքատիկ վարժարանը դեռ անցած չաբթու տխուր հանդիսավայրը եղաւ այս սրտակեղեք արարքին։ Բերայի այդ վարժուհին իր անհոգեբան տխմարութեան մէջ միակը չէ սակայն։ Անադին փաղանդ մը կայ իրեն պէս, ցրուած, թելարձակուած ամէն կողմ, որ իր ազատ ոստայնին մէջ կոչումը կուտայ ինքզինքին վաղուան կեանքերը դաստիարակելու։

Վաղուց պատած ենք անխարական, հաւասարաչէր ոգի մը։ Մեր եկեղեցին տարբերութիւն ու խոչ չի դներ բնաւ ընկերային դասակարգերու մէջ։ Անոր առջեւ մեծատունն ալ, մուրացկանն ալ հաւասար իրաւասութիւն, հաւասար կարեւորութիւն ունին։ Աշխարհիկ կեղծ կարգուսարքերը կ'արհամարէ ան, կ'սանակոխէ ու կ'անգոնէ։ Այս ազնուական ոգին, որ Հայ Եկեղեցին վերագոյն խարիսխը կը կազմէ, ընդունած ենք նաեւ մեր դպրոցներուն մէջ։ Մեր կրթութիւնն ալ անխարական է, հասարակական։ Անոր քաղաքակրթիչ հովանիին տակ պէտք է առաթուր հարուածուած, թքնուած, դեհնաքարչուած մնան դասակարգային կեղծիքները, աղտոտութիւնները և անհարկի խտիրները։

Ինչո՞ւ վտարել պզտիկ մը դպրոցէն, անոր համար որ աղքա՞ռ է, անոր համար որ խարիսի կտոր մը և փետուրի փչուր մը չունի իր գլխուն վրայ։ Ասիկա մեծագոյն անարդարութիւնը չի՞ համարուիր,— հարուածել պզտիկ մը իր բաղդին մէջ, անպատասխանատու էակ մը ջանալով իր նախնական թեւաբաղխումներուն մէջ, թռնուածով իր միտքը կեանքին խտիրներովը, ներարկել անոր մէջ վիշտ, դառնութեան և զրկանքի դառն չիճուկը։ Աղքատի աղաքը ի՞նչ պէտք ունէին կեղծ պատանիներու արիւնն չոգերուն դէմ։ Արիւնը ամէնուն համար կը ծախէ, իր ճառագայթները ոսկի հիւսք մը կը յօրինեն աղքատին գլխին կայտառ գլուխներուն վրայ։ ան անոնց կեանքն է, հառնդը, զօրութիւնը և խայտանքը։ Հարուստի աղաղուն տղաքը թո՛ղ իրենց գլխարկներուն չուքին ապատանին, իրենց ծնողքին գաղտնի մեղքերը քաւելու համար. միտները պէտք չունին ատոր։

Արդեօք դաժանարարոյ այդ վարժուհին, իրենպէսները կամ իրենց դաստիարակները հիւրերը գլխարկ կը դնէին երբ դեռ այդ վռնտուած հէգ աղջնակին տարիքն էին։ Արդեօք ե՞րբ փափկացան որ կ'արհամարեն անպարդ, անփեղջոյր ու պարզունակ գլուխները, լեկանելով, ջախջախելով ինչ որ կայ անոնց տակ մանկական, ի՞նչ որ կը վանի հոն իրը հրծանկութիւն։

Մեծագոյն չարիք մըն է զոր յաճախ կը գործեն մեր դաստիարակները, իրենց ոգէա, անխորհուրդ և անմարդկային վարմունքով, երբ կաղմակերպուած դպրոցական զբօսանքին դուրս կը ձգեն կարօտները, աղքատները։ Հարուստի ազան պէտք չունի այդ զբօսանքներուն։ Մինչկորեարն ալ նոյնպէս։ Այդ ձեւ զբօսանքը աւելի մանկական, աւելի ներքին պէտք մըն է աշակերտներուն համար, դպրոցին ճնչուած մթնոլորտէն միահամուռ արձակում մը, որուն մէջ հաճոյքի մեծագոյն և արդար բաժինը զրկուածներունը պիտի ըլլայ։ Այդ օրը հաւասարութեան դեղեցիկ դաս մը կընայ տրուիլ, սեղանակից, ճաշակից ընել սալով դրամատէրին տղան՝ ձկնորսին զաւկին հետ։

Բայց մեր վարժապետները կամ վարժուհիները իրենց ջոջապաշտական ծայրայեղ կեղծաւորութեան, ազատ քծինքին և մակաբոյծ խնկարկութեան մէջ կը մոռնան ամէն ինչ, իրենց պարտականութիւնն ալ, իրենց կոչումն ալ, պաշտօնն ալ և յաճախ խիղճն ալ։

Ցաւալենական դանգատ մըն է թէ վարժապետները արհամարուած սարը մըն են։ Բայց պատճա՞ռ։ Չէ՞ մի որ այն ամէն զգացումներուն զորս կը ներշնչեն մարդիկ, աղբիւրը բո՛ւն իսկ ենթականներն են։ Ինչպէս կը ապատիրոր արժանապատուութենէ զուրկ, «Լա»ին զգայնութիւնն անկէտ, կոչումի ըմբռնումն և գործելու եղանակն անտեղեակ մարդիկ յարգանք վայելեն ամէն կողմէ։

Առանք իրենք իրենց ձեռքովը կը քայքայեն իրենց արժանիքը, իրենք իսկ կ'աքայեն իրենց անձին, կ'անարգեն անվերջ զլխահակութիւններու, դարպասումներու, հացկատակութիւններու մէջ և իրենց այդ մտրոցքին մէջ, օտար տարրեր կը գտանան պարտականութեան ասնուութիւնը, իրենց առաքելոյն բարոյականը, մանկական հոգիին զիւրաբեկ նրբութիւնները, և չարունակաբար, միտքեր կը բծանեն, արժանապատուութիւններ կը սպանեն, հոգիներ կը դառնացնեն և զգացումներ կը թունաւորեն։

Գլխարկին պատմութիւնը պէտք եղածէն աւելի կծու կերպով խօսուն է։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՍԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Սրանցարտի Խմբագրականէն

Սբր Էսուարտ Կրէյի զգուշաւոր յայտարարութիւնը Երեսի. Ժողովին մէջ պաշտօնապէս կը հաստատէ այն լուրը՝ զոր անցեալ շաբթու տուինք, ա՛յն մտօք թէ Մեծին Բրիտանիոյ և Ռուսիոյ միջև Ծ. Արեւելեան և Կեդր. Ասիոյ խնդիրներուն համար բանակցութիւնները յառաջացեալ ասպիճանի մը հասած են։ Արտաքին գործոց Նախարարը կ'ըսէ թէ երկու կառավարութեանց կողմէ յարաճուն փափաք մը կայ բարեկամական ճամբով կագաղութիւն այն Ծ. Արեւելեան և առեւտրական խնդիրները՝ որոնք կրնան ծագիլ իրենց միջև։ Այս տրամադրութիւնը այնպիսի տրամադրութիւն մըն է զոր Անգլիոյ թագաւորին նախարարները ուրախութեամբ պիտի քաջալերեն, և, եթէ չարունակէ, բնականաբար պիտի յանգի յառաջդիմական կարգադրութեան մը բոլոր վերոյիշեալ խնդիրներուն՝ որոնցմէ չորն ունին երկու Տէրութիւններն ալ։ Դիւանագիտական լեզուէն հասարակաց լեզուի թարգմանելով, ասիկա կը նշանակէ թէ Լոնտոն և Բիթերսպուրկ ժամանակէ մը ի վեր կը զբաղին խորհրդակցելով ապագայ դժուարութեանց հնարաւոր պատճառներուն վրայ, Ծ. և Կեդր. Ասիոյ մէջ, և թէ այսպիսի յաջողութեան մը նպատակ են փոխադարձ ջանքեր, որոնք յուսալ կուտան թէ ի մօտոյ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի։ Երբ ժամանակը գայ հրատարակիլու պայմանագրութեան յօդուածները, պիտի տեսնուի թէ անոնք մեծապէս պիտի չտարբերին այն ամփոփոյքէն՝ զոր ակէց առալ տուինք։ Մեծ խնդութեամբ կը կրկնենք մեր յուսահատութիւնները Սբր Էսուարտ Կրէյի՝ Լորտ Լենսդաունի կողմէ իրեն կոչուած քարտքանութեան յաջողակ շարունակութեան վրայ։ Ինչպէս յաճախ յայտարարեցինք, կեդր. և Ծ. Ասիոյ մէջ կռիւ պատճառ չկան երկու Տէրութեանց միջև, իսկ Եւրոպայի մէջ բնաւ հակառակ շահեր չունին։ Մենք ա՛չ Ռուսիոյ վաճառականութեան աչք ունինք, ա՛չ այն մեր վաճառականութեան թշնամւոյ աչքով կը նայի։ Առևտրական և ճարտարարուեստական մրցումը քարտքանութեան նպատակող դորձիքներէն մին կը նկատենք միշտ։ Աֆղանստանի, Թիպէթի և Պարսկաստանի վաճառականութեան մասին փոխադարձ կասկածներուն տեղը մտերմական համաձայնութեան մը գալով, Գերմանիոյ համաշխարհիկ վաճառականութեան և ճարտարարուեստին երբեք վնաս հասած չըլլար։ Կը զարմանանք որ գերման օրգանքներէն ոմանք տղէկ աչքով չեն դիտեր Ծ. Արեւելեան այս համաձայնութիւնը։ Ծովերու վրայ գերման շոգենաւերը պիտի չարունակեն իրենց անզուգական գործունէութիւնը, Ճարտի և Զիմասանի հետ գերման վաճառականութիւնը պիտի չը վնասուի, այլ միայն խաղաղութեան նոր տարր մը պիտի աւելցնէ անգլուռուսական այս համաձայնութիւնը։ Մենք երբեք չենք նախանձիր Պարսկաստանի մէջ գերման վաճառականութեան ազդեցութեան վրայ, ամէն Տէրութեանց սեղանաւորները և վաճառականները բնականաբար ազատ են գործել և տանիլ իրենց առուտուրը և ճարտարարուեստը։ Վաճառականութիւնը Անգլիոյ և Ռուսիոյ մենաշնորհը չէ միայն։ Արդէն զարմանալի է որ Լոնտոնի և Պերլինի միջև թիւրիմացութիւններ կը ծագին մերթ ընդ մերթ տարապարտ կասկածներու հետեւանքով։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ԲՐՕՆԶԹԱՏ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Գերման թերթերուն մեծ զբաղումն է այս մեծագոյն վիճաբանիլ անգլիական նաւատորմին Բրօնզթատ մօտալուտ այցելութեամբ։ Կը յայտարարին թէ այս երկրորդ անգամ պիտի ըլլայ որ անգլիական նաւատորմիզ մը Պալթիկէն պիտի անցնի, ինչ որ, ամէն պարագայի մէջ Գերմանիոյ դէմ ցոյց մը պիտի նկատուի, կ'ըսեն։ Ֆրանսական նաւատորմիզն ալ երբեմն Բրօնզթատ գնաց, բայց անգլիական նաւատորմին այս այցելութիւնը ուղղակի Գերմանիոյ դէմ ուղղուած ազդարարութիւն մըն է։ Մէջ կը բերեն Պիզմարքի ա-

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ 34

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՀՈՎԱՆՈՅԻ ՄԸ ՍԻՐՈՅՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Է.

Ճամբորդութեան ընդհանուր ծախսին կէսը մեծ դումարի մը կը հասնէր, նօսարը ճչդած էր այս պարագան և անու. դողի մասնուած՝ չէր դիտեր թէ ինչ ընթացքի հետեւէր, եթէ այդ անադին դումարը վճարէր, անհարկի մեծ վնասի մը ենթարկուած պիտի ըլլար, իսկ եթէ մերժէր, Սբր Ձէյմս Կուպի դատարանի պիտի դիմէր և կամայ ակամայ պիտի ստիպուէր վճարել ամբողջ ծախսը և գուցէ անկէ ալ աւելի։ Մեղք որ անգամ մը այս փորձանքին հանդիպած էր, հիմա որչափ ջանար օձիքը ազատել, նոյնչափ պիտի մխրճուէր խորը դժբաղդութեան։ Նօսարը անաբեկողը մի միայն այս երեք օրուան մէջ ծախսուած դումարն էր, որ ապահովապէս կրնար դրամագլուխ ըլլալ բաւական կարեւոր գործի մը։ Արդ, եթէ սկզբնաւորութեանը մէջ այսչափ ծախս ըլլար, մինչեւ ճամբորդութեան վերջանալը ի՞նչ մեծ դումար պիտի զոհուէր արդեօք։ Անհաւասիկ երեք օրուան ծախսին ցուցակը։

Տոլար

60	Հովանոցին համար թերթերուն ծանուցում,
7	Ծանուցումը տանող ծառային,
300	Կառապանին վնասի հատուցում,
5	Քարտիին վրայի նաւասրին պարգեւ,
200	Նաւապետին առհաւիւ,
18,000	Էլէն շոգենաւը գնելու,
40	Այլ եւ այլ ծախք,
520	Նաւատորմերուն թերհաւիւ վճարում,
1,000	Ուտեստ, նպար, ածուխ եւն.,
900	Էլէնի նորոգութեանը համար,
600	Նաւապետին և նաւատորմերուն տրուած պարգեւ,
21,632	Դումար։ (5 տոլարը մէկ անգլ. ոսկի է)։

Խեղճ նօսարը չարունակ այս կէտին վրայ կը խորհէր և երեք օրուան մէջ նկատելով որ երկու հազար ոսկիի մօտ մինակ իրեն բաժին ինկած է, կ'ողբար ու կ'անիծէր այն օրը որ հովանոցը ձեռք առած էր։ Ինքը որ մէկ տոլար մը ծախսելու համար հինգ վայրկեան կը մտածէր, բոլորովին խելքը պիտի կորսնցնէր այս յուսահատական դումարին առջեւ որ դեռ ծայրն էր ծրարոց։ Իր ամբողջ հարստութիւնը զոր վերջին ծայր զրկանքով ու խնայողութեամբ դիզած էր, հազիւ 25000 տոլարի կը հասնէր, և հիմա այս հաշուով կեանքին մէջ դիզած հարստութիւնը վրայ տալէ զատ դեռ անադին դումար մըն ալ պարտական պիտի մնար։

Միւս ուղեւորները երբ շոգենաւը լաւ գնուութենէ մը կ'անցնէին, նօսարը ոչ իսկ սիրտ ունէր բան մը դիտելու և կամ ուղեւորութեան վրայ խօսք մը ուղղելու։ Շոգենաւին մէջ երեք գրլխաւոր ենջանենեակներ կային, մէկուն մէջ պիտի պառկէին Սբր Տաւիտ Բուռնէմարն ու Ձէյմս Կուպի, երկրորդին մէջ Դրեղանի Էլէն, իսկ երրորդին մէջ նօսարը ու Ղրիղօրի Շորթ։ Այ ամէն բան պատրաստուած էր, ուղեւորները իրենց ճամբորդութեան լաթը հագած, կամրջակին վրայ կայմ ու պատրաստ կը սպասէին մեկնումի հրամանին։

Նաւապետ Սբր Ճօն Վակ անգամ մըն ալ շոգենաւը աչքէ անցնելէ ետք, ընտանը մեքենաներուն հրամայող փուղին երկնցնելով, մեկնումի հրամանը տուաւ ու անիւները սկսան դառնալ։ Երկու վայրկեան ետք արդէն իսկ հեռանալ սկսած էր շոգենաւը ցամաքէն։

Տասը վայրկեան չանցած այսպէս առաջացած էր շոգենաւը, երբ նօսարը ոտքի ելլելով, ծանր պարագայ մը մտաբերողի յուսահատութեամբ ձեռքը ճակատին զարնելով,

— Վա՛յ, գոչեց,

Շոգենաւ մտնելէն ի վեր չարունակ վճարելիք դումարին վրայ կը խորհէր Մր. Վիլֆրիա և հիմա յիշողութիւնը այնպէս կ'ազդարարէր իրեն թէ հովանոցը Ամերիկայի մէջ կը գտնուէր և թէ իրենք պարապ տեղը մինչեւ Բօնկոյ պիտի երթային. այս պարագան հաստատ հիմ մը չունէր սակայն, վայրենական յղացումի մը արդիւնքն էր որ տակն ու վրայ ըրած էր նօսարին ամբողջ էութիւնը։ Խեղճ մարդը այս պարագան Սբր Ձէյմս Կուպի հաղորդելու փութկոտութեամբ երբ անոր քովը կը վազէր, յանկարծ ծովախոտ ընտուեցաւ ու գետին գլորելով,

—Ես դիտէի գոչեց, ծովը կը բբնէ գիս, գլուխս կը դառնայ, աչքերս կը մթագնի, աւա՛ղ պիտի մեռնիմ, Էլէն շոգենաւը ջուրերը ճեղքելով կը յառաջանար։

Ը.

Նօսար Վիլֆրիտի հիւանդութիւնը 52 ժամ տեւեց, այս ժամանակամիջոցին ընաւ բառ մը չելաւ անոր բերանէն որ անկենդան դիակի մը նման փռուած մնացած էր անկողնին մէջ։ Երբ քիչ մը ինքզինքը դտաւ, օդ առնելու համար կամրջակին վրայ ելլալ ուզեց, այս միջոցիս Էլէն շոգենաւը դէպի Լօ Անկո առաջացած էր։ Նաւապետ Ճօն Վակ յայտարարեց թէ, Ուաշինկդն շոգենաւը անպատճառ Լօ Անկոյ հանդիպած և իր մէջի սեւամորի Գոնկոյինները ցուցադրելու համար քաղաքհանած է, ուստի այս պատճառաւ ոչոյց ինքն ալ նոյն նաւանանգիստը հանդիպիլ։

Նօսար Վիլֆրիտ, կամաց կամաց համոզուելով հանդերձ թէ հովանոցը Ամերիկայի մէջ կը գտնուի և թէ նաւապետ Ճօն Վակ սխալ ճամբու մը կը հետեւցնէ զիրենք, չհամարձակեցաւ այս պարագան յայտնել Սբր Ձէյմսի քանի որ ճամբայ ելած էին արդէն և իր մէկ ենթադրութեանը համար հաւանական չէր որ ետ դառնային. մնաց որ եթէ այս անգամ ալ սխալած ըլլար, Սբր Ձէյմս Կուպի զինքը անպատճառ պիտի սպանէր։

Նաւապետ Ճօն Վակ այնպիսի հաստատ փաստեր յառաջ կը բերէր ու այնպիսի ապացոյցներով կը հաստատէր հովանոցին Ուաշինկթէն շոգենաւին մէջ գտնուիլը որ անկարելի էր կասկածիլ անոր խօսքերուն ճշմարտութեանը վրայ։ Ուստի նօսարը այսչափ բացայայտ խոստումներու առջև, չկրցաւ իր կարծիքը առաջ քշել և որոշեց չարունակել ճամբորդութիւնը։

(Շարունակելի)

ւանդութիւնները թէ Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը պէտք է ըլլայ իբարմէ հեռի պահել Անգլիան և Ռուսիան։ Գերման հանրային կարծիքը նշանակաւոր չէ բնաւ անգլեռուս մերձեցման, թէեւ կառավարական թերթերը սկսած են կա՛մ լռութեամբ անցնել և կամ յայտարարել թէ այդպիսի մերձեցում մը պիտի չվնասէ Գերմանիոյ շահերուն։

*** Բարիզի Մամուլը եւս մեծապէս կը զբաղի այս խնդրով։ Նախորդ ծովային նախարար Մ. Լանէսան կը յայտարարէ թէ մօտալուտ է համաձայնութեան կնքումը, Ծ. Արեւելեան խնդիրներուն վրայ։

ՔԻՕՂՆԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ.— Քիօղնի հռչակաւոր մայր-եկեղեցին կիրակնական հիանալի գաւիթը ծանրապէս վնասուած կը համարուի։ Անցեալ օր խոշոր քարէ կտորուանքներ վար ինկան, և դիտուեցաւ որ ուրիշ շատ մը մասեր ալ թուլնալու նշաններ ցոյց կուտան։ Ճարտարապետական քննութիւններ կ'ըլլան, և կը վախցուի որ ամբողջ գաւիթը հարկ պիտի ըլլայ վերանորոգել։

Քիօղնի Մայր եկեղեցին աշխարհի մէջ Գոթական ճարտարապետութեան ամենագեղեցիկ նմոյշը նկատուած է։ Ինսներորդ դարուն մէջ շինուած առաջին չէնքը այրեցաւ, և ներկայ մայր-եկեղեցին հիմը դնուեցաւ 1248ին։ Դասը աւարտեցաւ 1322ին, ասոնցմէ՝ 1390ին, և հարաւային աշտարակը 1447ին։ Բայց ծէ. դարուն վերջէն ետքը քիչ բան շինուեցաւ, և չէնքը իր անկատար վիճակին մէջ մնաց մինչև 1823, երբ վերանորոգութեան և աւարտման գործը ձեռք առնուեցաւ դարձեալ, բայց 1880 Հոկտ. 15ին միայն վերջնականապէս աւարտեցաւ և հանդիսաւոր արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան Վիլհելմ Ա. կայսեր։ Արեւմտեան երեսին վրայ մայր-եկեղեցին մեծ կեդրոն. գաւիթը, որ հիմա վտանգի մէջ է, 93 ոտք բարձր, 31 ոտք լայն է, կողմնակի գաւիթները 38 ոտք բարձր և 18 ոտք լայն են միայն։ Աշտարակները 512 ոտք բարձրութիւն ունին։ Մայր-եկեղեցին առաջին յատակագծողը ճարտարապետ Կէրարտ եղած է, բայց իր յատակագիծերը հիմա կորսուած են, և չէնքը աւարտեցաւ արդի ճարտարապետներուն յատակագծին վրայ։

ԵՐԿՍԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԶԵՂՇՈՒՄՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԷՋ.— Ամերիկան Մամուլը այս պահուս կորովի պայքար մը կը մղէ ամերիկեան հոկայ թրըսթներուն ամէն կարգի զեղծումներուն դէմ, զանոնք նշանակելով։ Ապահովագր. Ընկերութեանց չարաշահութիւններէն վերջ հիմա կարգը եկած է երկաթուղիներուն։ Ցիրաստէլիոյ մէջ Ցանձնաժողով մը կը քննէ այս պահուս հարուստ ընկերութեան մը արարքը, որ մարմնացուած եղած է կաշառակերութեան, ապօրինի յանձնարարողէջքներու և զեղծումներու։ Մինչև իսկ պրոտիկ պաշտօնեաները հանրածանօթ ընկերութիւններէն փոքրաքանակ դրամներ առնելով առաջին անգամ անոնց արտադրութիւնները կը տանին եղեր հրապարակ, մինչդեռ բարձր պաշտօնատարներն ալ խոշոր ընկերութիւններէն մեծաքանակ դրամ և արժէթուղթ կը քաշեն եղեր նոյն նպատակաւ։ Հակառակ պարագային լեռնակառք չեն զրկեր։ Հանքային ընկերութիւն մը այսպէս մնանցեր է երկաթուղիի փոխադրութեան երեսէն ընծաներ կրելով, ուրիշ մը ալ հաղիւ 23 օրուան մէջ մէկ բեռնակառք կ'ընդունէր երկաթուղիի ընկերութենէն, նոյն իսկ կառավարութիւնն պաշտօնէին 20 անգ. ոսկի «փոխ տալ»էն վերջն ալ։

Հանքային ընկերութեան մը պետը յանձնաժողովին ներկայանալով, պատմեց թէ Բէնսիլվանիոյ երկաթուղիի ընկերութիւնը ի՛նչ միջոցներ կը բանեցնէր ստակ քաշելու համար, և պատասխանատուն, ըստ, ընկերութեան նախագահ Մր. Ալէքսանդր Քասաթն է։ Յայտարարից թէ չատ մը երկաթուղիի ընկերութիւններ խօսք մէկ ըրած են և համաձայնութեամբ կը գործեն չարաշահութեան համար։ Ո՛ր հանքային ընկերութեան արժէթուղթերը որ ունին, անոր ամէն տեսակ դիւրութիւն կուտան, եւ որովհետեւ իմ ընկերութեանս մէջ արժէթուղթ չունին, հետս այսպէս կը վարուին, յարեց փոխ։

ՏԱՆՏԻԿՆՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.—Տէյլի Թէլիկրաֆ կանոնց Բաժնին մէջ հետեւեալը կը գրէ.—Այս երկրին մէջ փորձեր եղած են — մանաւանդ Լոնտոնի Նահանգային Ժողովին կողմէ — տարբեր դպրոցներուն մէջ աղջիկներուն տանտիկնութեան կամ անարարութեան սկզբունքները սովրեցնելու։ Քանի մը ուրիշ երկիրներ այս մասին մեզ կանխած են, և մեր Կրթական Պաշտօնարանը սակէջ ժամանակ մը առաջ սկսաւ մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարել եւրոպական ուրիշ երկիրներու մէջ ընդունուած մեթոտներուն վրայ։ Այս քննութեան արդիւնքները մասամբ հրատարակուեցան։ Իսկ ամբողջը մէկ հատորի մէջ ամփոփուելով կառավարական տպարանէն լոյս տեսաւ։ Այս հատորին ընթերցումէն կ'երեւի որ Պելժիոյ մէջ, որուն այս մասին կատարած ջանքերը ամէնէն աւելի շահեկան են, նախնական դպրոցներուն նպատակն է մանուկը ուշադրութիւն ընծայել օգտակարին և գործնականին, և կարելի եղածին չափ ալ հանգստաւէտ կեանքի մը պայմաններուն, սակայն պերճանքի և շռայլութեան տանող ամէն բաներէ խնամով զգուշանալ։ Մէկ խօսքով, գպրոցական կրթութեան նպատակը սա՛ է որ գործաւորներուն աղջիկները պէտք է սովրին իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած բոլոր միջոցները և առիթները գործածել ընտանիքին օգտակար ըլլալու դիտաւորութեամբ, խելք և ճաշակ ունենալ ընտանեկան զբաղումներու համար, ինչպէս նաեւ գործնական ճարտարութիւն, ձեռարուեստի, կարկատելի, դերձակութեան, եւն. և ընդհանրապէս խօսելով, երջանիկ ըլլալ իրենց կեանքին տարբեր տարբեր պայմաններուն մէջ։ Խելքը գլուխը տանտիկին մը մեծ ազդեցութիւն ունի տանը մէջ ընտանիքին իւրաքանչիւր անդամին վրայ, ա՛ն է որ կրնայ արգիլել ուտելիքի, խմելիքի ծայրայեղութիւնները և անոնց յոռի հետեւանքները աւելի խոհեմ ու զգուշական կարգադրութիւններ և տնօրինութիւններ ընելով։ Պերժիոյ մէջ մանաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են գպրոցի գործնական դասավարութեամբ մը հակազդել ուռնամոլութեան ձգտումներուն, զարգարուելու ճաշակին և տնտի ու ցուցամոլի պերճանքին։ Գիւղական դաւառներուն մէջ չատ մը նախնական վարժարաններ պարտէզ մը ունին ուր աշակերտներուն գործնական կրթութիւն կը տրուի։ Այդ պարտէզին մէկ մասը երբեմն կը վերասպառուի սովորական բժշկային խոտերու համար, և քանի մը թուռնաւոր տունկերու համար, մանաւանդ ա՛յն տեսակներուն համար՝ որոնք գիւրաւ կրնան չեղծուիլ խոնարհութեան մէջ գործածուած ինչ ինչ բաներ ջարեղէններու կամ խոտերու հետ։

Վերեւ նշանակուածէն աւելի կազմակերպեալ դրութիւն մը ի գործ կը դրուի Պրիսէլի մէկ արուարձանին աղջկանց նախնական վարժարանին մէջ։ Ծնարարութեան դասարանը վարժարանին դեռնայարկին վրայ հաստատուած է, կայ ընդարձակ խոհանոց մը, աւելներու և ուրիշ գործիքներու համար պահարան մը, լուացարան մը, արդուկանոց մը և ճաշարան մը, ուր կրնան դալ ճաշել դպրոցին յարակից մանկապարտէզին յաւուն աշակերտները։

Աղջիկներէն իւրաքանչիւրը տարին հինգ չաբաթ տնական պարտաւորութեանց կը նուիրէ ինքզինքը, և անա իրենց ծրագիրը.— Ամէն օր ճաշ պատրաստել, չաբաթը անգամ մը լուացք ընել, արդուկել, չէնքը ամբողջ մաքրել, կահերը և խոհանոցին գործիքներն ալ։ Աշակերտները կարգա-վարժուհիին կ'օգնեն տղայոց կերակուրը բաշխելու համար, և այս միջոցով պզտիկները կերակրելու անհրաժեշտ չատ մը բաներ կը սովրին։ Դասերը կը սկսին ճաշայուցակին բացատրութեամբ, յետոյ աղջիկները կը զբաղին խոհակերական դասնդան պատրաստութիւններով, կը հանեն կերակուրները եփուելուն, կ'ընդօրինակեն ճաշայուցակը, կը հաշուեն ծախքը, սեղանը կը շտկեն, կը ճաշեն, ամանները և սպասները կը լուան, և ամէն բան կոկիկ կերպով իր տեղը կը դնեն։ Կերակուրները այնպէս մը պատրաստուած են որ թէ՛ անդարար ըլլան, թէ՛ բազմատեսակ և թէ նուազ ծախքով։ Կէս օրէն վերջ ուրիշ տնական զբաղումներով ժամանակ կ'անցնեն։ Գնումը նոյն իսկ իրենք աշակերտուհիները կ'ընեն, թէեւ դպրոցը կը հայթայթէ կերակուրի ինչ ինչ նիւթերը։ Աշակերտուհիները տետրակ մը կը բռնեն, որուն մէջ կ'ընդօրինակեն ճաշայուցակները, պարէնները գնելը, դատ տետրակի մը մէջ ալ ապուր, միս, քանջարեղէն, եւն. եփելու մեթոտները կը գրեն, նաեւ թէ այսինչ կերակուրը ո՛րչափ ժամանակէն կ'եփի, վեց հոգինոց ընտանիք մը ի՞նչպէս կարելի է կերակրել, լուացքի, արդուկի և մաքրութեան վերաբերեալ սկզբունքներ, սակէջ զատ՝ կարգաւ օրական ծախքերուն, գործիքներուն նորոգութեան և զգեստներու կարկատելու համար զատ տետրակ կը բռնեն։

Ուրիշ արուարձանի մը վարժարանն ալ տանտիկնական կրթութեան տարբեր մեթոտ մը կ'ընդունայէ մեղի։ Խոնարհութեան դասերէն վերջ աղջիկները իրենց ուսուցչին հետ միասին կ'երթան գնումներ ընելու, մանաւանդ որ խանութներն ալ չատ մօտ են դպրոցին։ Աշակերտուհիները իրենց եփած կերակուրները կ'ուտեն, և իւրաքանչիւր աղջիկ իր բաժինը կը վճարէ, որ ընդհանրապէս 6 կամ 7 բէնս է (3-3½ դր.)։ Կատարեալ ճաշ մը կը պարունակէ ապուր, քանջարեղէն, միս, անուշեղէն։ Հետեւեալ ճաշացուցակը կատարեալ ճաշի մը օրինակն է.—

Ճաշացուցակ
Ապուր պէդէլիայով
Պիքիէք կոտեմով
Տապակած բաթաթէս
Բրէմա վանիլիայով

Դասք

1½ լիպրա միս	1 շիլին	9 բէնս
½ լիպրա պէդէլիա		1½ »
1½ լիպրա աղտապիլ, սոխ, բաթաթէս		3 »
կարագ		6 »
3 հաւկիթ		2½ »
կաթ և հաց		3½ »
Ջրկոտեմ		2 »
	3 շիլ.	3½ բնս.

Այս ճաշացուցակին մէջ նշանակուած զանազան ուտելիքներուն վրայ նախապէս բացատրութիւններ կը սրբուին, և յետոյ ամբողջ ճաշը կը պատրաստուի թրեւս տեսակ մը կրկնութեան դա։

ԼՈՒԱՑԱՐԱՐԻՆ ԴՈՐԾԵԼՈՒ ՄԷԹՈՏՆԵՐԸ.— Տէյլի Թէլիկրաֆ իր Կանոնց Բաժնին մէջ դարձեալ հետեւեալը կը գրէ.—Կալկաթա եւս Եւրոպայի մեծ քաղաքներուն նման իր լուացարարան ինդիրը ունի, չեղաւ որ այս խնդիրը լուծուէր։ Կալկաթայէն առնուած նամակներու մէջ հետեւեալ գանգատները կը կարդանք.—

«Լուացարարիս ձեռքէն հոգիս բերանս կուգայ։ Լաթերս ծուիկ ծուիկ կը բերէ իր բիրին տակ։ Շապիկներուս վրայ այրուածքէն ծակեր կը բացուին։ Անկողնի ազէկ սաւաններս ուրիշ յաճախորդի կուտայ։ Կորուեր կը կորմնցնէ և երբեմն կը յայտարարէ որ ես զանոնք իրեն տուած չեմ լուալու համար։ Եթէ փորձեմ ինձի հասցուցած վնասին փոխարէն վարձքը պակաս տալ, խոնարհաբար կը հաւանի որոշմանս, և ամենայն սիրով հաշիւն վար կ'իջեցնէ ինձի չվերադարձուցած ճերմակեղէնին գինը։ Բայց ա՛լ անգամ մըն ալ մէջտեղ չէինք լաթերս առնելէն ետքը, մինչեւ որ տասնինգ օր վերջ՝ եղանակին պահանջումներէն պարտաւորուած սպասաւորս կը զրկեմ հանկարտ համար թէ ի՞նչ եղաւ մեր տօպին (լուացարարը), արդեօք ժանտախտէն կամ ծաղկախտէն մեռնի՞լ նախընտրեց։ Սակայն սպասաւորս կը դառնայ և կ'ըսէ թէ տօպին ողջ առողջ է, յարմար չէ դատած մեռնիլ, և իր յարգանքները կը մատուցանէ ինծի, միայն թէ լաթերս պիտի չլուայ մինչեւ որ կրկին չվճարեմ ասկէց առաջ իրեն վրայ դրուած առգանքը։»

Ուրիշ թղթակից մըն ալ կը գրէ.— «Բարեկամս կը գանգատի որ իր տօպին լաթերը չի բերեր։ Իմ գանգատս ալ ա՛ն է որ տօպին ուրիշին լաթերը ինծի կը բերէ։ Անցեալ իրիկուն ճաշի հրաւիրուած էի։ Սպասաւորս որ խնամին մէկին է, լաթերս պատրաստած էր, բայց երբ դայի 16 ինչէնոց օձիքս դնելու, տեսայ որ 14 ինչէնի իլեր է։ Բերանս բացի և աղուոր մը լուալէ վերջ ըսի որ երթայ ուրիշ օձիք մը բերէ։ «Բոլոր» օձիքներս բերաւ, և ի՞նչ տեսնեմ, ամէնքն ալ 14 ինչէնի օձիքներ են։ Իրեն անիծած տօպին դպրոցականի մը օձիքները բերեր է ինծի իմիններուս տեղ։

«Երեկ բարեկամ մը այցելութեան եկաւ ինծի։ Սրահին մէջ նստած էինք, և բարեկամս սասսիկ հարցուխէ կը նեղուէր։ Փոխ թաշկինակ մը ուզեց ինձմէ, և ըսի մանչուն որ երթայ սենեակէս թաշկինակ մը բերէ։ Եկաւ ձեռքը հատ մը բռնած և բարեկամիս երկնցուց։ Բարեկամս ապուշ ապուշ թաշկինակին նայեցաւ, և յետոյ ինծի։ Պահարանի մը մեծութիւնը ունէր երբ բացաւ։ Անկիւնը կարմիր բամբակով գործուած էր «Բօղի» անունը։ Ապո՛ւշ, ըսի, ուրիշի զգոյշ բացեր ես։ Գնա՛ բուն իմ թաշկինակներէս բեր։» Գնաց, և դարձեալ եկաւ հաւասարապէս մինիօն կտորով մը, որուն անկիւնը կարմիր գիրերով գրուած էր «Մանչակ»։ Բարեկամս լրջութեամբ ոտք եկաւ, — որովհետեւ քիմն ալ կը վազէր խեղճին, և հանդիսաւոր ակնարկ մը նետելով ինծի, ըսաւ. ցաւալին չնչտալ մը.— «Ասիկա ձեզմէ չէի սպասեր»։ Եւ մեկնեցաւ։ Օգուտ չունէր իմ խնդալս, որովհետեւ բարեկամս խնդալու արամադրութիւն չունէր... հարբուխին համար։»

ՕԴԱՁԵՐԾ ՀՄՊԵԼԻԹՆԵՐՐ.— Միլիոնաւոր քանակութեամբ օդաւերծ ջուրեր կը պատրաստուին, կ'ըսէ Լոնտոնի բժշկական թերթը՝ Լանսէթ, և մի միայն Անգլիոյ մէջ 50,000 գործաւոր կ'աշխատին ասոր համար։ Այս իրողութիւնը, ինչպէս նաև բաղմաթիւ գրաւոր մեթոտները, որոնք յատնորդը կը կարողացնեն իր ձեռքովը պատրաստել իր ծառայողը, ցոյց կուտան թէ օդաւերծ ջուրերու դրութիւնը արդի կեանքին պահանջումներուն մէջ տեղ մը կը լրցնեն, և քանակապէս ինքնին խնդիր կ'ըլլայ սա՛ հարցումը թէ ասիա քարպոնիքով տոգորուած ջուրերու յաճախակի ընդունումը ո և է վնասակար ազդեցութիւն ի գործ կը դնէ՞ մարմնոյն առողջութեան վրայ։ Շահեկան է դիտնալ նաև թէ ոգելից ըմպելիքներէ հրաժարողները օդաւերծ ըմպելիքներու դիմաւոր պաշտպաններ եղած են։ Բայց տարակոյս չկայ թէ հուսիքին ներկայ ժողովրդականութիւնը սերտիւ կապուած է օդաւերծ ըմպելիքի մը խնդրանքին հետ։ Սօսաջուրը անագին քանակութեամբ աւելցուցած է հուսիքին վաճառումը։ Իր համին հոտին համար հուսիքի խմողմարդը չատ քիչ անգամ անոր մէջ օդաւերծ ջուր կը խառնէ։ Փրիրոս հեղուկ մը, որ, բայ ատի, գրգռիչ յատկութիւններ ալ ունի, վերջին ծայր հրապուրիչ ըմպելիք մըն է որուն աւելի դժուար է դիմակալել քան չիբիրող հեղուկին։

Ի՞նչ է օդաւերծութեան հրապոյրը։ Շամպանիան առանց անոր ողորմելի ըմպելիքի մը պիտի ըլլար, և գարեջուրը եթէ ժայթքուն չըլլայ ա՛յլ միայն հրապոյր չունի այլ նաև անհամ է։ Հաւանաբար երկու պատճառներ կան ասոր համար նախ ասիա քարպոնիքը (ածխային թթուն) խայթ մը, խայծ մը կուտայ ըմպելիքին, ժայթքութիւն մը անոր, և թթու համ մը, առկէց զատ՝ օդաւերծութիւնը զովութիւն կ'ենթադրէ, և այդը հաճոյք կը զգայ հեղուկին վերև բարձրացող բարակ պղպջակներուն անընդհատ յաջորդութենէն։ Երկրորդ՝ պատճառներ կան կարծելու թէ հեղուկի մը օդաւերծ յատկութիւնները երկու կերպով կը նպաստեն մարսողութեան— առաջին՝ ածխային թթուն իբրեւ մղիչ կը գործէ ստամոքսին շարժումներուն վրայ, և երկրորդ, ստամոքսին պարունակած հիւթերուն տարրալուծման կ'օգնէ։ Արդարեւ, օդաւերծ հեղուկի մը մէջ գտնուած ալքոլը աւելի շուտով կը ցնդի քան հասուկ հեղուկի մը մէջ։ Շամպանիան աւելի շուտ զարթնութիւն կը պատճառէ քան նոսուկ գինին։ Միւս կողմէ, ստամոքսին մէջ այդ քան կալի ներմուծումը կրնայ սրտին գործողութիւնը խանգարել։ Բնուած է նաև թէ ածխային թթուն արագ արագ կ'իւրացուի ստամոքսին կողմէ և կրնայ այպէս այնպիսի վիճակ մը առաջ բերել որ այդ կալին բաւական մեծ չափով արիւնին մէջ գտնուի։ Հետեւաբար ինչ ինչ պարագաներու մէջ օդաւերծ սօսա ջուրի գործածութիւնէն պէտք է խուսափիլ։ Սակայն, ընդհանրապէս, հաւանական է որ զուտ օդաւերծ ջուրի չափաւոր գործածութիւնը ո՛չ միայն առողջութեան չի վնասեր, այլ օգնութիւն մըն է մարսողութեան, եթէ այդպիսի օժանդակութեան պէտք ունի։ Օդաւերծ ջուրի չափազանց քանակութեանց յաճախակի սպառումը սակայն կրնայ իրաւամբ դատապարտուիլ, որովհետեւ այսպիսի սովորութիւն մը անտարակոյս չարիք սռաջ բերելու հնարաւորութիւն ներ ունի։

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԾԱԽՔԸ.— ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԹՈՇԱԿՆԵՐՐ.—Ռուսիա աշխարհի մէջ ամէնէն բազմաթիւս բանակը կը պահէ։ Անգլիոյ Պատերազմական Պաշտօնարանէն հրատարակուած տեղեկագիր մը կը ցուցնէ թէ անցեալ տարի Զարլսն բանակին ծախքը—վերջին պատերազմին բեռներէն դուրս—վեցուկէս միլիոն անգլ. ոսկի աւելի էր Գերմանիոյ զինուորական ծախքերէն, մինչ Անգլիա երեք քառորդ միլիոն նուազ ծախսեց։ Սակայն եթէ Բրիտանիան և Հնդկաստան բանակները իրարու մէկ միութիւն անենք, անոնց միացեալ ծախքը անագին կերպով աւելի ծանր կ'ըլլայ քան ուրիշ ո և է ազգի մը զինուորական սպառազինութեանց համար ծախսուած գումարը, այն է 52 միլիոն անգլ. ոսկի (Հնդկաստան և բրիտանական բանակներուն համար), զինուորական փոխադրութեանց գլխամասին տարեկան վճարումները մէջը չըլլալով հանդերձ։ Հետաքրքրաքաշ իրողութիւն մըն է թէ ճարտն անցեալ տարի 5 միլիոն անգլ. ոսկի հաղիւ ծախսեց իր բանակին համար, մինչդեռ Ռուսիա 39 միլիոն ոսկի ծախսեց, արտասովոր ծախքերը մէջը չըլլալով երկուքին համար ալ։ Գլխաւոր ազգերուն զինուորական ծախսը բաղդատութիւն մը հետաքրքրական է.—

Մեծն Բրիտանիա	31,559,638	Անգ. Ո.
Հնդկաստան	20,175,694	» »
Ռուսիա	38,841,784	» »
Գերմանիա	32,241,627	» »
Ֆրանսա	27,398,743	» »
Մ. Նահանգները	23,168,773	» »
Աւստրիա	17,595,072	» »
Իտալիա	11,451,340	» »
Ճաբոն	4,787,457	» »

Յայտնի է թէ Ամերիկա հանգստեան թոշակներուն հայրենիքն է, բայց դարձեալ զարմանալի է որ Միացեալ Նահանգները իրենց փոքրիկ բանակին համար ըրածէն 4—5 միլիոն ոսկի աւելի ծախք կ'ընեն զինուորական հանգստեան թոշակներու համար, որոնց համագումարն է տարեկան 28 միլիոն անգլ. ոսկի։ Բրիտանական գաղթավայրերուն մէջ բանակին ծախքերը 11 միլիոն անգլ. ոսկի են, որուն 7 միլիոնը միայն կը վճարուի Լոնտոնի ելմտական պաշտօնարանէն։ Այս գումարէն 5 միլիոնը հարաւային Ափրիկէն կը սպառէ միայն, և մնացեալ 6 միլիոնը անգլիական միւս բոլոր գաղթավայրերուն մէջ բաժնուած է։

Մեծ Տէրութեանց զինուորական ծախքերը, վերը յիշուածին նման, անցեալ տարի 219 միլիոն 70.091 էին։

ՔՐՈՆԻԿ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

Դասրմ-Բաշահն հեռեւեալը կը գրեն, զոր կը հրատարակեն Վերապահութեամբ.—

Եռաձայնի տենդոտ ոգեւորութիւնները երբ զբաղեցուցած են գրեթէ բոլոր մտքերը, և հանդիսաւոր պատարագներն ու քարոզները զիրար կը հաջորդեն կարծես Պոլսոյ եկեղեցիներուն մէջ մէկդմէկ գերազանցելու խսլ եռանդով, լրջուած և աղքատիկ թաղերու եկեղեցիներն ալ խաղալիկ կը դառնան Թաղ. Խորհուրդներու շահագրգռութիւններու, ուժերնէ օգուտ քաղելու միամիտ դիտումով, և չա՛տ մը թաղային գպրոցներ քայական կարգադրութիւններու առարկայ կը հանդիսանան անոնց կողմէ, որոնք գառնուկի մորթեր հագած գայլերու պէս, ընդհանուրին շահը կը զոհեն իրենց շահերուն։

Անաչառ քննութիւն մը արդեօք ինչեր երեւան պիտի հանէր Պոլսոյ թաղերէն շատերուն եկեղեցական և կրթական գործունէութեանց մէջ, և ինչ շահատակութիւններ պիտի պարզէր մեր աչքերուն առջեւ, որոնք ուխտած են կարծես հիմա, չտեսնել բոլոր իրադարձութիւնները, և կամ տեսնելով ներողամտութեամբ նայել անոնց։

Այդ շատերու մէջ սակայն, կարելի չէ որ ամենքնար անցնի անաչառ քննադատին համար, Գասրմ Բաշայի Ս. Յակոբ եկեղեցին, որուն խեղճութիւնն ու աղքատութիւնը ծանօթ է արդէն, և իր այս վիճակին մէջ իսկ թատր հանդիսացած է սխուր շահատակութիւններու։

Պարզուկ եկեղեցի մը, որ տարին անգամ մը ուխտաւորի հասոյթներէ և քանի մը կտոր կալուածներէ զատ ուրիշ ունչ ունի գրեթէ, խարխուլ դպրոց մը որ աւելի սխուն կը նմանի քան կրթարան, երբ կ'ենթարկուին զգալի կորուստներու, ալ կարելի է երեւակայել անչուշտ թէ իրենց խնամքը ըստանձնող անհատները ո՛րքան անխիղճ չահախնդիրներ և ի՞նչ խմբել շաղուած մարդիկ ըլլալու են։

Իրողութիւնը պարզ է այնքան, որքան տպաւորութիւնը ցաւալի է, շահատակութիւնը դատապարտելի է այնքան, ո՛րքան անոր եղանակը հնարիմաց։

Ահա թէ ի՞նչպէս կը պատմեն թաղեցիները։

Թաղը թաղական Խորհուրդ մը կ'ունենայ, մարմին մը՝ որ թաղեցիին ընտրածը չէ, և սակայն կը բաղմի Թաղ. Խորհրդարանին մէջ, այնպէս, ինչպէս պիտի բաղմէր թաղեցիներէն ընտրուած մարմին մը, փառաւոր և երջանիկ։

Անդամներէն մէկը որ կ'երեւայ թէ իր պիտանէն կարգադրելու պէտք ունի, առաւոտ իրիկուն ոտքը եկեղեցիին դըռնէն դուրս չի հաներ, և օրին մէկը իր անդամակիցներուն յայտնելով թէ եկեղեցիին կալուածներուն ապահովագրիչը ա՛լ վճարել պէտք է Ընկերութեան, որ հաղար անգամ հաւաքիչ զրկած է մինչեւ Գասրմ Բաշա, եկեղեցիին սընտուկէն կ'առնէ 800 դրուշ, ու ընկերութեան դրամատնակը երթալու արտոնագրով Ս. Հոր աջակցութեամբ ձեռնարկած է նոր չէնքի մը շինութեան, որու յատակագիծը տեղւոյս ճարտարապետներուն պատրաստել տալով, եթէ ժողովուրդը իր օժանդակութիւնը չի խնայէ, այս օրերս պիտի սկսուի շէնքին։

*** Նորընտիր կուսակալի փոխանորդ Մարտինն կառավարիչ Արիֆի փաշա Ապրիլ 27ին քաղաքը հանելով իր պաշտօնին ձեռնարկեց, որուն ընդառաջ գացած էին քաղաքին բոլոր պաշտօնական անձնաւորութիւնները, ինչպէս և Վիճակիս Սաղմոսդ Տ. Եզեկիէլ Ծ. վրդ. մինչեւ Մէրտին Գուռը ըսուած տեղը։ Մէրտինի շրջականները մարախ եկած ըլլալուն, կուսակալութենէս մարախները ջնջելու համար յանձնաժողով մը զրկուած էր, որու պաշտօնը վերջացած ըլլալուն տեղս վերադարձաւ։

*** Մատէնի եկեղեցին գոլեր մտնելով եկեղեցական բոլոր գոյքերը կողոպտած էին. այժմ ուրախութեամբ սրտի կը լսենք թէ սոյն գողտնները

Ու որպէսզի իրենք իրենց մեռան ու ա՛չ ոք գիտնայ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ խնդիր մէջ, եկեղեցիին Բերացի դպրապետն ալ կը Ճամբեն, բանալով թէ եկեղեցիին սլուտանէն չի ներեր ամենայն չորս մէնթա վճարել տիրացուի մը, խնդիր չէ իրենց համար թէ այս վերջինը, Թաղեցիներու վկայութեան համաձայն, այնքան աշխատած է եկեղեցիին նիւթական պէտքերուն, մանաւանդ չաղիներու շինութեան գործին մէջ։

Վատահութեան զեղծումը, ինչպէս նաև բռնի տուն մը դաւել ու ձրիաբար նստիլը դատապարտելի են անշուշտ և պատասխանատուութեան կ'ենթարկեն ենթականները, ինչպէս նաև անոնք, որոնք այսպէս, ասոր անոր կը յանձնեն եկեղեցիներու և դպրոցներու մասակարարութիւնները։

Իրաւ է թէ թաղեցիները հանրագրութիւն մը զրկած են Պատրիարքարան իրաց վիճակը պարզող, և թերեւս Պատրիարքարան լսէ անոնց բողոքը ու եկեղեցիին և դպրոցին նպատաւոր կարգադրութիւն մը ընէ, և սակայն եղած վնասները վնաս են նոյնն, ու խեղճ Ս. Յակոբին դրամները կորուստի մատնուած։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ երէկ առտու իջաւ Ալէմ Տաղին և նախագահեց Պատրիարքարանի մէջ կրօն. Ժողովին որ զբաղեցաւ ամուսնական խնդիրներով։

*** Ալէմ-Տաղիի մեր թղթակիցը կը գրէ.— Ս. Պատրիարքը երկուշաբթի մինչեւ Ժամը 8 պանդոկին մէջ անցուց՝ որովհետեւ յորդառատ անձրեւը արվելը եղաւ անոր, վերջին պտոյտ մը կատարելու գիւղին նշանակելի վայրերը։ Իրիկուան դէմ հորիզոնը կարմիր կարարելու գիւղին նշանակելի վայրերը։ Իրիկուան դէմ հորիզոնը կարմիր ղարաղեան ալ կը Ճամբեն, բանալով թէ եկեղեցիին սլուտանէն չի ներեր ամենայն չորս մէնթա վճարել տիրացուի մը, խնդիր չէ իրենց համար թէ այս վերջինը, Թաղեցիներու վկայութեան համաձայն, այնքան աշխատած է եկեղեցիին նիւթական պէտքերուն, մանաւանդ չաղիներու շինութեան գործին մէջ։

Վատահութեան զեղծումը, ինչպէս նաև բռնի տուն մը դաւել ու ձրիաբար նստիլը դատապարտելի են անշուշտ և պատասխանատուութեան կ'ենթարկեն ենթականները, ինչպէս նաև անոնք, որոնք այսպէս, ասոր անոր կը յանձնեն եկեղեցիներու և դպրոցներու մասակարարութիւնները։

Իրաւ է թէ թաղեցիները հանրագրութիւն մը զրկած են Պատրիարքարան իրաց վիճակը պարզող, և թերեւս Պատրիարքարան լսէ անոնց բողոքը ու եկեղեցիին և դպրոցին նպատաւոր կարգադրութիւն մը ընէ, և սակայն եղած վնասները վնաս են նոյնն, ու խեղճ Ս. Յակոբին դրամները կորուստի մատնուած։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ երէկ առտու իջաւ Ալէմ Տաղիէն և նախագահեց Պատրիարքարանի մէջ կրօն. Ժողովին որ զբաղեցաւ ամուսնական խնդիրներով։

*** Ալէմ-Տաղիի մեր թղթակիցը կը գրէ.— Ս. Պատրիարքը երկուշաբթի մինչեւ Ժամը 8 պանդոկին մէջ անցուց՝ որովհետեւ յորդառատ անձրեւը արվելը եղաւ անոր, վերջին պտոյտ մը կատարելու գիւղին նշանակելի վայրերը։ Իրիկուան դէմ հորիզոնը կարմիր ղարաղեան ալ կը Ճամբեն, բանալով թէ եկեղեցիին սլուտանէն չի ներեր ամենայն չորս մէնթա վճարել տիրացուի մը, խնդիր չէ իրենց համար թէ այս վերջինը, Թաղեցիներու վկայութեան համաձայն, այնքան աշխատած է եկեղեցիին նիւթական պէտքերուն, մանաւանդ չաղիներու շինութեան գործին մէջ։

Վատահութեան զեղծումը, ինչպէս նաև բռնի տուն մը դաւել ու ձրիաբար նստիլը դատապարտելի են անշուշտ և պատասխանատուութեան կ'ենթարկեն ենթականները, ինչպէս նաև անոնք, որոնք այսպէս, ասոր անոր կը յանձնեն եկեղեցիներու և դպրոցներու մասակարարութիւնները։

Իրաւ է թէ թաղեցիները հանրագրութիւն մը զրկած են Պատրիարքարան իրաց վիճակը պարզող, և թերեւս Պատրիարքարան լսէ անոնց բողոքը ու եկեղեցիին և դպրոցին նպատաւոր կարգադրութիւն մը ընէ, և սակայն եղած վնասները վնաս են նոյնն, ու խեղճ Ս. Յակոբին դրամները կորուստի մատնուած։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ երկուշաբթի մինչեւ Ժամը 8 պանդոկին մէջ անցուց՝ որովհետեւ յորդառատ անձրեւը արվելը եղաւ անոր, վերջին պտոյտ մը կատարելու գիւղին նշանակելի վայրերը։ Իրիկուան դէմ հորիզոնը կարմիր ղարաղեան ալ կը Ճամբեն, բանալով թէ եկեղեցիին սլուտանէն չի ներեր ամենայն չորս մէնթա վճարել տիրացուի մը, խնդիր չէ իրենց համար թէ այս վերջինը, Թաղեցիներու վկայութեան համաձայն, այնքան աշխատած է եկեղեցիին նիւթական պէտքերուն, մանաւանդ չաղիներու շինութեան գործին մէջ։

Վատահութեան զեղծումը, ինչպէս նաև բռնի տուն մը դաւել ու ձրիաբար նստիլը դատապարտելի են անշուշտ և պատասխանատուութեան կ'ենթարկեն ենթականները, ինչպէս նաև անոնք, որոնք այսպէս, ասոր անոր կը յանձնեն եկեղեցիներու և դպրոցներու մասակարարութիւնները։

Իրաւ է թէ թաղեցիները հանրագրութիւն մը զրկած են Պատրիարքարան իրաց վիճակը պարզող, և թերեւս Պատրիարքարան լսէ անոնց բողոքը ու եկեղեցիին և դպրոցին նպ

Բալուի մէջ գտնուելով, չարագործները ձերբակալուած են։

⁂ Տարեցոյց հունձքերու առատութիւնը նշան կը համարուին երկու շաբաթէ ի վեր տեղացող անընդհատ անձրևները։ Տիգրիս գետը այնքան բարձրացաւ որ մինչև անդամ կամուրջը ծածկեց և բա սովորութեան կուսակալութենէս հեռագրուեցաւ ի Պաղատատ ի զգուշութիւն, որուն հետևանքով չատեր դադրած են Մուսուլ երթալէ։

⁂ Այս օրերս դուն ուրեք պատահած գաղթականութիւն մը պատահեցաւ քաղաքիս մէջ։ Կիրակի օրեայ վարժարանի աշակերտներէն Տիգրան երիտասարդը Հայ-Հռոմէական Առաջնորդին հրամանաւ ամուսնացաւ իր խորթ մօրը քրոջ հետ, բան մը որ կը յանձնուի Սագրզ Աղաճի Պասրիարքարանին ուշադրութեան։

ԽԱՍԻԵՒԻԻ եկեղեցիին մէջ կիրակի օր հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ տեղւոյն դպրաց դասուն Բ. տարեդարձը։ Պատարագեց Տ. Գրիգորիս Վ. Պալաքեան, որ գեղեցիկ քարոզ մը խօսելով գովեց դպրաց դասուն աշխատութիւնները, որոնք երկու տարուան շրջանին մէջ, անդուլ աշխատելով առած են 43 ոսկիի կարուած մը, որմէ ամսական 130 ղրշ. վարձք կ'առնեն, ինչպէս նաև 27 հատ արծաթապատ և 40 հատ ալ պարզ չալուիներ։ Մօտակայ թաղերէն ստուար բազմութիւնով մը ներկայ եղան եկեղեցին։ Վերարերման արարողութիւնը խիստ յուզիչ երգուեցաւ, մասնակցութեամբ Գալֆ. Օրբանոյի սամուհիներուն, որոնք իրենց դաշն ձայնով, ամէնէն սկեպտիին իսկ հոգեկան անուշ հրճուանքի մը մէջ թողուցին։ Ներկայ էին նաև Մայր եկեղեցիի, Գումկապուի Դրսի և Պալաթի դպրաց դասու անդամներէն ոմանք։ Պատարագի արարողութիւններէն վերջ հոգեհանդիսական պաշտօն կատարուեցաւ հիմնադիրներուն և բարերարներուն ննջեցելոց հոգւոյն համար։ Եկեղեցւոյ աւարտումէն ետքը՝ դպրաց դասու սենեկին մէջ պատուասիրութիւններ եղան քահանայ հայերուն և Թաղ. Խորհրդոյ անդամներուն։

ՊՕՅԱՃԻԻԻԻՂԻ Թաղ. Խորհուրդը ցնորակալութիւն կը յայտնէ Մագուսա էֆ. Ճակրեանի և Համբարձում էֆ. Մէնդիլճեանի որոնք 30 հատ դպրաց չալիկ շինելով Ս. Զատկի առթիւ նուիրեցին գիւղս Ս. Երից Մանկանց եկեղեցւոյն։

ԿԻՐԱԿԻ օր Խաղիւղի Ս. Սաֆրանոս եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցաւ միրոնութեան արարողութիւնը, զինուորական գեղադրդ հարիւրապետ Բարսեղ էֆ. Մէնիկէնէճեանի աղջկան Մարիէլան, կնքահայրութեամբ Տեար Ալէքսան Փիսէճեանի։ Միրոնը քահանան էր Տ. Աբրահամ։

Ս. ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ եկեղեցւոյ երաժշտական Ներսէս էֆ. Խուսուէրտան մեզ կը գրէ թէ, ինքը մասը չկալմար Պէշիկթաշի եկեղեցւոյ եռաձայնի խումբին և թէ՝ Թաղ. Խորհրդոյ հրաւէրը չմերժելու համար միայն ներկայ գտնուած է կիրակի օրուան երգեցողութեանց։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ. — Ի Մարսիլիա հանգուցեալ Յովհաննէս էֆ. Մանուկեանի յուշարարութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 5 օսմանեան ոսկի նուիրած են Հիւանդանոցին Ս. Մանուկեան Եղբարք։

ԴԱԼՖՈՒԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ Խնամակալութիւնը ցնորակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Վսեմ. Սասուր էֆ. Դուշատական հանգուցեալ Միքայէլ էֆ. Փափաղեանի յուշարարութեան առթիւ մէկ ոսկի նուիրած է։

ՆԵՐՍԷՍ ԷՖ. ՔԻՕՇԷԼԵԱՆ, որ Այ-Սթէֆանոյի Ս. Եկեղեցւոյն մատակարարութեան պաշտօնը կը վարէր երեք տարիէ ի վեր, հրաժարած ըլլալով, իր պաշտօնավարութեան հաշիւները մատուցած է տեղւոյն եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, որուն ատենապետն է Հանրային Շինութեանց Նախարարութեան աւագ պաշտօնատարներէն և Տնտես. Խորհրդոյ ատենապետ Վսեմ. Գէորգ էֆ. Ալանեան։ Երանի՛ թէ մեր ամէն Թաղ. Խորհրդոյ անդամներ այսքան նախանձախնդիր ըլլային իրենց հաշիւները կանոնաւորաբար տալու։ Այս առթիւ հետևեալ գիրը տրուած է յիշեալին։ Ստորագրեալս ներկայիս կը յայտնուիմ որ Ներսէս աղա Քիօշէեան որ ի ձեռն ունեցած է Այ-Սաֆֆանոյի Ս. Եկեղեցւոյ և վարժարանին մատակարարութեան հաշիւները, սկսեալ ի 1903 Ապրիլ 20 մինչև 1906 ապրիլ 30։ Այս անգամ կը ներկայացնէ իր հրաժարականը զոր կ'ընդունիմք իր թախանձանաց վրայ։ Այս առթիւ կը յայտարարեմ միանգամայն որ Ներսէս աղա Քիօշէեան բարւոք կատարած է իր պաշտօնը մինչև յիկրջ, և մեզ յանձնած է օրինաւորապէս իր մատակարարութեան հաշիւները։

Ի դիմաց Այ-Սաֆֆանոյի Ս. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան։
ԳԷՈՐԳ ԱԼԱՆԵԱՆ
Այ-Սթէֆանոս 16 Մայիս 906

ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒԻԶ ԳԵՐՄԱՆԵԱՆ
ԼԵՒՈՆ ՍԵՐԱՑՏԱՐ
ԽՕՍՏԵՑԵԱԼԻՔ

Գում-Գաբու 7 Մայիս 906

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԴԵՂԱՄ ԷՖ. (Մուշ). — Ստացած ենք 168 ղրուշ ի հաշիւ Կարապետ Կիւրակոսեան և Մկրտիչ Դարպասեանի էֆ հներու բաժանորդագրութեան։

Տ. ԳԷՈՐԳ Ծ. ՔՐԴ. ԻԲՐԱՆՈՍԵԱՆ (Բաբերդ). — Ստացանք Ձեր ղրկած չէքը ի հաշիւ Ձեր բաժանորդագրութեան։

ՆՇԱՆ ԷՖ. ՄԿՐԵԱՆ (Տարէնոյ). — Ստացանք ձեր ղրկած օսմ. դրոշմաթղթերը։ Մանզումի 1494 թիւէն կը ղրկենք ձեզ։ Հաճեցէք գրել յիշեալ անձին որ մեզ վճարէ ձեր բաժնեգինին մնացորդը։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԷՖ. ՕԶԱՆԵԱՆ (Բէֆիֆիէ). — Ստացած ենք ձեր ղրկած դրամը ի հաշիւ Մանզումի տարեկան բաժանորդութեան։ 20 ղրուշին փոխարէն Նարեկ մը ղրկուեցաւ ձեզ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

29 Մայիս 1906

Ֆրանսական 3%	98.65
Օսմանեան Միացեալ	95.25
Երկաթուղի	144.25
Պանք Օթթոման	666.—
Բէյի	441.—
Թրանսվաալ	60.—

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎԱՖԻՀԱԹ

Հալէպ վիլայէթի տախիլնամէ Իսկէնտէրունի գաւառը գայմագամլըղը՝ Գալիմոզ գայմագամը իլղ. Սալիհ էֆէնտիյէ.

Ճէզաիրը Պարը Սէֆիա վիլայէթի տախիլնամէ Գալիմոզ գաւառը գայմագամլըղը՝ Իսկէնտէրունի գայմագամը Հանիֆի էֆէնտիյէ.

Թարապլուսը Ղարպ վիլայէթի տախիլնամէ Նէվահիի Երպաա գաւառը գայմագամլըղը՝ Թարաճա Սու գայմագամը Խալիա պէյէ.

Այտրն վիլայէթի տախիլնամէ Գարաճա Սու գաւառը գայմագամլըղը՝ Նէվահիի Երպաա գայմագամը Ապտուլլահ պէյէ.

Տիարպէքիր վիլայէթի տախիլնամէ Բալու գաւառը գայմագամլըղը՝ Սէվէրէկ գայմագամը ճէմիլ պէյէ.

Սէվէրէկ գաւառը գայմագամլըղը՝ Զմէլճաք գայմագամը Բէքմալ էֆէյէ.

Մամուրէթ իլ Ազիզ վիլայէթի տախիլնամէ Զմէլճաք գաւառը գայմագամլըղը՝ Մէքթէպլը Միւլէթիկի Շահանէ մէէզունարընտան էրթօղրուլ սանճաղը մայէթինամէ պուլնան Օսման Նուրի էֆէնտիյէ Թէֆիվիզ պույրուլմուշ ապը։

* *

Վէզիրիքը մէմուրիյէթինի հիւանը իյֆա մէսափի կէօրուլէն Իզմիր մասատուգ էմնիի իլղ. Բիւշրի պէյէ թէրքիէն բիւթպէնի Սանիյէ սընըքը սանխի.

Վաղիքէի մէմուրիյէթինի հիւանը իյֆա վէ թէկիիրը թախսիլաթա իթիմա էյլէմէքտէ օլմասընա մէպնի Մալիյէ թահսիլ գալէմի միւմիյիզը Էվվէլի իլղ. Շէվքէթ էֆէյէ թէրքիէն բիւթպէնի Սանիյէ սընըքը Միւթէմայիզի վէ բիթ. Հիւսէյնի Հաղզը պէյէ բիւթպէնի Սալիհ թէվֆիկ պույրուլմուշտը։

ՆԸՇԱՆ

Թարապլուսը Ղարպ վալի վէքիլի վէ զօմանտանը եավէրը էքբէմ հաղրէթը Շէհրիյարի տէվլ. Բէճէպ բաշ հաղրէթլէրինէ խրտէմաթը հասէնէի սատագաթ-քեարանէսինի մէպնի մուրասսա իթթիխար նըշանը ալիսի իհսան պույրուլմուշ ապը։

Վէզիրիքը մէմուրիյէթլէրինի հիւանը իյֆա էյլէմէքտէ օլմալարընա մէպնի Մէքթուպիի Տախիլիյէ միւտիր մուավինլէրինէն սասա. Նազմի վէ խիւքֆաբընտան իլղ. Անէմ Շիւքրի պէյլերէ իւչինճի բիւթպէնէն Մէհմէտ Ալի Ալանի սանճաղը մայէթինամէ պուլնան Օսման Նուրի էֆէնտիյէ Թէֆիվիզ պույրուլմուշ ապը։

* *

Վէզիրիքը մէմուրասընը հիւանը իյֆասա մէսափի կէօրուլէն Իզմիր մասատուգ էմնիի իլղ. Բիւշրի պէյէ թէրքիէն բիւթպէնի Սանիյէ սընըքը սանխի.

Վաղիքէի մէմուրիյէթինի հիւանը իյֆա վէ թէկիիրը թախսիլաթա իթիմա էյլէմէքտէ օլմասընա մէպնի Մալիյէ թահսիլ գալէմի միւմիյիզը Էվվէլի իլղ. Շէվքէթ էֆէյէ թէրքիէն բիւթպէնի Սանիյէ սընըքը Միւթէմայիզի վէ բիթ. Հիւսէյնի Հաղզը պէյէ բիւթպէնի վէ բիթ. Հիւսէյնի պույրուլմուշտը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Պ. Մարշալ ֆօն Պիպէրնշթայն իր կնոջը և զաւակներուն հետ երէկ առաւ Պոլսէն մեկնեցաւ ռումանական Ռօմանիա շոգենաւով Բէօսթէնճէ, ուրկէ պիտի մեկնի Գերմանիա։ Վեհ. Սուլթանին կողմէ դեսպանական հիւրասիրեալ Կալիպ պէյ Թարապիոյ ամառնային դեսպանատունը երթալով ողջերթ մաղթեց դեսպանին։ Բ. Դրան կողմէ ալ թարգման-քարտուղար Սէֆա և Սատէֆտին պէյերը ողջերթի գացին դեսպանին և ընտանիքին։

⁂ Առջի գիշեր կայս. Պալատին մէջ հայկերգի մը տրուեցաւ ի պատիւ դեսպանին և կնոջը։ Ներկայ էին նաև Բարձր, Մեծ-Եպարքոսը, Սպարապետը, Պետական Խորհուրդին նախագահը, Արտաքին գործոց, Անտառներու, Հանքերու և Երկրագործութեան նախարարները, թիւղանօթարանի վերատեսուչը, Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան խորհրդական Նէֆիպ Մէէնամէ փաշա, գերման բրօֆէսէօր ազգի։ Պէրլինի և Պրը, դեսպանատան պաշտօնեաներ և գերման երեւելիներ։

⁂ Դեսպանը իր մեկնելուն առթիւ առջի օր հրաժեշտի այցելութիւն տուաւ Բ. Դրան։ Իր բացակայութեան գործերը պիտի վարէ խորհրդական Պ. Պոսման։

ԹՈՒՐԲԵԻՍԵՐՊ առեւտր. նոր դաշնագիրը առջի օր ստորագրուեցաւ Արտաքին գործոց Նախարարին և Սերպիոյ դեսպան Պ. Սիմիչի կողմէ։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ուրբաթ օրերը դէպ ի Պէյրութ ժամանող ռուսական շոգենաւերը ապէց եաք հինգշաբթի օրերը պիտի մեկնին։ Հետեւաբար, Պէյրութի և այս ճամբով զրկուելիք նամակները և այլն ապէց եաք պէտք է նամակատան յանձնուին չորեքշաբթի օրերը։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ առջի օր խորհրդակցութիւն մը կատարեց Պոլսոյ Վարժարանացին մէջ մտցուելիք եկամական բաբերարգութեանց մասին։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Սպանիոյ Ալֆոնսօ թագաւորը Իզմպէլօ լա Գաթոլկի պատուանշանին հրը կարգը նուիրեց Լէվանդ Հէրալթի պատուոյանէր Մ. Լէվիս Մէյցլի։

⁂ Ռուս կառավարութիւնը Ս. Անդրէի Բ. կարգը նուիրեց Աւստրիական դեսպանատան Ս. Թարգման Մ. Բոլօսայի և Սելանիի աւստրիական հիւսպատոսին։

ԱՒԱՁԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԲՈՒՄԷԼԻԻ ՄԷՋ. — Հելլէն աւազակախումբ մը անցեալ շաբթու Յունաստանէն Բէրէսլինէ գաւառակին Ավոէլա գիւղը գացող Ուլահ հասարակութենէն 10 մուսուրի վրայ յարձակեցաւ։ Աւազակները յեսոյ Ուսթիչանիի կողմերը փախան։ Այս դէպքը իմացուելով, զինուորական ջոկատներ ղրկուեցան, որոնք նոյն աւազակներէն քսանը վերցնելը մեռած ձերբակալեցին և միւսներն ալ հալածելէն մինչև Բէլբէշթէ, Ուսթիչանիէն եօթը ժամ հեռու գիւղ մը։ Մեծ պատուհաս մը մատնուած այդ աւազակներէն Բանաւօթ և Տիմիթրի ազգ ձերբակալուեցան Մաղամ գիւղին մէջ և Թէլէմհուշ, Եանի ու Վանկէլ ալ Խուրբէշթէ գիւղին մէջ։ Կատարուած քննութեամբ հաստատուեցաւ որ սպանութիւններուն մէջ կան աւազակներուն պետերը՝ հելլենացի Լիցէ կամ Ուլասաքի և Լէոնիտի ու Վանկէլ։ Տեղւոյն գիրքէն օգտուելով փախչող աւազակներուն մէջ բաւական վիրաւորներ կային։ Ատոնք փախչելու պահուն, Բէլբէշթէի ջաղացպանը, որ Ցոյն մը էր, սպանուեցին, վասն զի վիրաւոր աւազակներէն մէկը չընդունուեց և իր ձին անոր չտուաւ։

⁂ Մայիս 4ին Մանասթրի Լխուլա գիւղին մէջ մեռած ձեռք անցուեր են 12 աւազակներ։

ՊԱՐՍԻՑ դեսպանատունը, երէկ Սթենիայի ամառնային չէնքը փոխադրուեցաւ։

ՄՈՒՇԻ նախորդ կառավարիչ Հիւսնի պէյ Պոլիս ժամանեց։

ՄԱՆԱՐԱՆԻ մը հիմնարկէքը կատարուեցաւ Թէվֆ-Բէօյի արքունի ագարակին մէջ։

ԲԵՐԱՑԻ Սէնթ-Անթուան եկեղեցին պիտի շինուի Բանքորտա թատրոնին տեղ, որ այժմ կը փլցուի։ Նոր եկեղեցին մինչև երկու տարի պիտի չշինուի, և անկէց ետք պիտի փլցուի արդի Ս. Անթուան եկեղեցին, ճամբան լայնցընելու համար։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Երկրագործական Պանքային կազմակերպած վիճակահանութեան երրորդ պարգևը 125,000 ղրուշ, ինչպէս գրեցինք, չաստած էր 130,716 թիւ տոմսը, որ էկս առ էկս ծախսած էր։ Ատոր մէկ մասը չտեղ Բեանի անուն անձ մը, որ Գրրդ Բիլիսէ գաւառին Թաթար Ճէպէլ գիւղին մէջ հողագործ է, առջի օր երկրագործական Պանքային ներկայանալով ստացաւ 125,000 ղրուշին կէսը՝ այսինքն 62,000 ղրուշ։ Բեանի յեսոյ Հիճազի երկաթուղիին երկաթական վարչութեան դիմելով, 25 ոսկի նուիրեց նոյն երկաթուղիին ի նպաստ։

ԱՅԻՈՆ. —Զեռնոտ պաշտօնարանը քննութեամբ հաստատեց թէ օսմ. երկիրներէ արտածուած աֆիոնին քանակութիւնն է տարեկան 600,000 քիլօ և արժէքը՝ 900,000 օսմ. ոսկի։

ՄՆԱԿԵԱՆ թատերական խումբը որ քանի մը ամիսէ ի վեր Բումէլիի զանազան կողմերը թատերական ներկայացումներ կուտար, Բալալայէն Պոլիս դարձաւ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՂՃԱՀԱՐ ՆՇԱՆԱՆԸ.—Դիազնուբիւն։— Թաթավլայի Իօրթմէ փողոցը Մարիօրա անուն կնոջ տունը բնակող Բանայի անուն անձ մը առջի առտու սենեակէն չելաւ ընաւ։ Մարիօրա կասկածելով դրան ծակէն նայեցաւ և տեսաւ թէ մահճակալին մօտ կտնակի վրայ պառկած է. ձայն հանեց բայց պատասխան չտուաւ։ Մարիօրա ասոր վրայ դուռը բացաւ ու ներս մտաւ, ուր տեսաւ թէ Բանայի մեռած է և սենեակը տակնուվրայ։ Իսկոյն խմաց տուաւ ոստիկանութեան, որ փութաց և քննութեան ձեռնարկեց։ Բանայի կուրծքին ձախ կողմէն երկու տեղէ դնդակով զարնուած էր. բազմոցին վրայ ալ հինգհարուածեան ռէվոլվէր մը կար, որուն համար հաստատուեցաւ թէ Բանայի կը վերաբերի, դնդակներէն երեքը կային և երկուքը պարպուած էին։ Բերայի ոստիկանութեան բժիշկ Տիգրան պէյ քննեց դիակը։ Տունը երկու յարկ է, վարի յարկը Մարիօրա կը բնակի և վերի սենեակն ալ Բանայի։ Սենեակէն ներս մտնելու ատեն ձախ կողմը մահճակալ մը կայ և աջ կողմն ալ արդուզարդի առարկաներ։ Սենեակին երկու պատուհանները պարտէզին վրայ կը նային. ատոնց մէկը բաց էր և միւսն ալ գոց։ Մեռեալին գլուխը մահճակալին կողմն էր և ոտքերն ալ դէպի աջ կողմ. գետինը ջուր թափուած էր։ Դեռ հասկցուած չէ Բանայի անձնասպան եղած է թէ ոչ։ Ռեվոլվէրը թէեւ Բանայի կը վերաբերի, սակայն Մարիօրա զայն պարտէզին մէջ՝ պատուհանին առջեւ գտնելով, անկէ առեր և սենեակը՝ բազմոցին վրայ դրեր է։ Այդ պարագային կ'ենթադրուի թէ Բանայի ինքզինքը զարնելէ ետքը հրաշէջը պատուհանէն վար նետած է, սակայն այդ կէտը ուշադրաւ կը նկատուի։ Բերայի ընդհանուր դատախազութիւնը խիստ քննութիւն մը կատարեց այդ տանը մէջ։ Առնուած տեղեկութեանց նայելով, Բանայի Վառնայի մէջ նշանուած էր Հարիքլիա անուն կնոջ մը աղջկանը հետ՝ Մարիքա, տասը ութ տարեկան։ Բանայի իր անձնական գործերուն համար Պոլիս եկեր է։ Մարիօրա մօտաքոյր է Հարիքլիայի։ Բանայի գործերը կարգադրելէ ետքը Վառնա երթալով հոն հարսնիք պիտի ընէր։ Բանայի, կիրակի օրը, Մարիօրայի աղջկան հետ դուրս ելեր և մէկ քանի ժամ պատելէ ետքը տուն վերադարձեր է, սակայն այդ միջոցին քիչ մը տխուր կ'երեւար Բանայի։ Մարիօրա պատճառը հարցուցեր է, բայց պատասխան չէ ստացեր։ Բանայի գիշերը սենեակը քաշուեր ու պառկեր է։ Դիշերուան ժամը 8ին Մարիօրա երկու անգամ հրաշէջի ձայն իմացեր, սակայն կարծելով որ ուրիշ տեղէ է, կարեւորութիւն չէ տուեր։ Բանայիի վրայէն փրանսական կէս ոսկի և հինգ ղրուշ գտնուեցան։ Երէկ ալ, Բերայի կառավարչութեան բժիշկներէն Սալի և Տիգրան պէյերը, Ոստիկանութեան դրան բժիշկներէն Նիքօլաքի էֆ. և Նախադատ ընդհ. դատախազի օգնական Սատէֆտին պէյ դիակնութիւն կատարեցին Բանայիի վրայ թէ անձնասպան եղած է թէ սպանուած։ Այս մասնագիտական քննութեան արդիւնքը տեղեկագրուեցաւ։ Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Բանայի ամիս մը առաջ, Վառնա, իր նշանածին համար կարգ մը գոյքեր գնելու մտօք Պոլիս կը մտնի, բայց ճամբան կը փոխէ և Յունաստան երթալով ներկայ կը գտնուի Ողիմպիական խաղերուն։ Սակէ քսան օր առաջ Պոլիս կուգայ նշանածին համար գնումները ընելու, բայց դրամները հասած ըլլալով չի կրնար կատարել իր խոստումը և յուսահատ, կ'որոշէ վերջ տալ կեանքին։

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱՆ.— Երէկ ցորեկ, Պոլիս, Էսկի-Զաղթիյէ ճամբէսի, Թղթատարական նոր չէնքին մէջ արկած մը պատահեցաւ։ Գործաւորներ երբ խոշոր քար մը չուանով վեր կը հանէին, չուանը փախաւ և քարը ինկաւ վար։ Գործաւորներէն երկու հոգի՝ Վահան Զաւուշ և Արաղ Ճէմալ վար ինկան սալապատէն և գլուխնին ու սրունքներին վիրաւորուեցան։ Իսկ քարակոփ Իսմայիլ որ նոյն պահուն վարը կ'աշխատէր, քարը զարնուեցաւ անոր և գլուխէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Նախնական դարմանները եւ վիրաւորները Կիւլհանէի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԱՍՐԻՏ 20 Մայիս .— Սպանիոյ Պանքային մէջ մինգազային գումարում մը տեղի պիտի ունենայ՝ Մարոքի պանքային հաստատման պայմանները սահմանելու։

ԲԱՐԻԶ .— Ֆրանսական Պանքային կառավարիչ Մ. Բալլէն չորեքշաբթի օրը Բարիզի մէջ պիտի նախագահէ պատուիրակներու գումարումին՝ Մարոքի պանքային վերաբերեալ բոլոր խնդիրներու կարգադրութեանը համար։

ՎԻԵՆՆԱ .— Հակառակ նախապէս տրուած լուրին Աւստրիոյ և Հունգարիոյ վարչապետները չեն կրցած համաձայնութիւն գոյացնել մաքսային խնդրին վրայ։ Երբ երկու վարչապետները ունկնդրութեան ընդունուեցան Ֆրանց Եոզէֆ կայսր կողմէ, կայսրը Մաճառ վարչապետին կողմը բռնեց։ Աւստրիոյ վարչապետ իշխան Հոհենլոհէ Դանչիճին հրաժարականը մասոյց կայսր, որ ընդունեց, և վաղը իր մօտ հրաւիրելով դլխաւոր քաղաքագէտները, անոնց կարծիքը պիտի հարցնէ նախարարական տագնապը լուծելու խնդրին վրայ։ Հաւանական է որ Դանչիճը կազմէ Բրակայի կառավարիչ կոմս Գոմտէհոֆէ։ Խնդիրը կնճռոտ է և բաւական ժամանակ պիտի անցնի, մինչև որ նոր Դանչիճը կազմուի։ Ֆրանց Եոզէֆ կայսր արտօներ է մաճառ վարչապետ Տոքթ. Վէքերլէն՝ մաճառ Խորհրդարանին քննութեան յանձնել Հունգարիոյ համար անկախ մաքսային սակացոյց մը հաստատելու խնդիրը։ Ատոր վրայ հրաժարեցաւ իշխան Հոհենլոհէ, որ կը պնդէր թէ Աւստրիամաճառ մաքսային սակացոյցը ենթարկուի մաճառ Խորհրդարանին քննութեան։

ԹՕՐԻՕ .— Ճարտնական կառավարութիւնը մօտերս պիտի կազմակերպէ բանակը. պիտի աւելցնէ հեծելազօրքերու, երկաթուղի շինող զօրքերու և հրետանիներու թիւը։ Նոր արագահարուած թնդանօթներ պիտի աւելցուին այժմու հրետանիներուն վրայ։ Զինուորական ծառայութեան պայմանաժամը պիտի զեղչուի երկու տարիի։ Զինուորներուն պիտի տրուի նոր և աւելի հեռաձգակ հրացան մը։

ՊԵՌՆ .— Խաղաղութեան Միջազգային Մուրհակը ցնորակալութիւն յայտնեց Անգլիոյ արտաքին գործոց Նախարար Սըր Էտուարտ Կրէյի, որ այժմ տուաւ Երեսի. Ժողովին մէջ՝ զէնքազրծութեան մասին Մր. Վիլլիամի ըրած առաջարկին։

ՊԵՐԼԻՆ .— Դաղթականի պաշտօնարանի մը հաստատումը մերժուեցաւ։ Ռայխստակին մէջ և այս առթիւ ծագած տագնապը կայուն վիճակ մը ունի։ Ժողովն իր նիստերը դադրեցուց մինչև Նոյմ. 13։

ՀՌՈՄ .— Պապը, բժշկական տեղեկագրին վրայ, լուծեց Շէֆնպէրկ Վալենսթուրկի Ֆրիտրիխ իշխանին և Գուբպոնի Ալիսիա իշխանուհիին ամուսնութիւնը։

ԼՈՒԻՍՎԻԼ .— Կառախումբ մը գիշէն դուրս ելաւ Բէնդրքիի մօտ։ 21 հոգի մեռան և 15 հոգի վիրաւորուեցան։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԷՀՊԷՐԸ ՄՈՒԱՄԷԼԱԹԸ ԲՈՒՄՈՒՄԻՅԷ

ԱՌԱՁԻՆ ՀԱՏՈՐ

Էմբաաի հեճեպլեթ մուամելաթը

Ղալաթիոյ մաքսատան Արտաքին ապրանաց ճիւղին պաշտօնեայ Մէհմէտ Ճէմալ պէյլի այս ախտասերութիւնը, ճշմարիտ առաջնորդ մըն է ամէն անոնց որոնք մաքսային գործառնութիւններ ունին իրենց առուտուրին բերմամբ։ Օրինական ամբողջ տրամադրութիւնները հասկնալի լեզուով խտացած են այս գործին մէջ որ 188 երեսներէ կը բաղկանայ և կը ծախուի թրղթակազմ 7½ ղրուշի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1906 Մայիս 16 Երեքշաբթի

ՑՈՐԵՆ

Ճերմակ Առաջին օխան	40½	փր.
» երկրորդ »	39-39½	»
Մախլութ »	36-37	»
Զավտարը »	33-35	»
Սերթ առաջին, օխան	41½	փր.
» մէջին տեսակ	39-40½	»

Այսօր ժամանեց 6 վագոն ցորեն Ա. նատոլ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրմա Ա. պարկը	73	ղր.
» » Բ. »	69	»

ԹՆՓ

Օխան 17 փարա։

ԳԱՐԻ

Բէյսաէնճէ 14½-14½ ղրշ. գրիւը

ԲԱՄՊԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԼԻՎԼԲՈՒԼ, Մայիս 29

Մյս.—Ցնս.5.97 բէնս Օգս.—Սեպ.5.89 բ.
Ցկս.—Օգս.5.98 » Հկտ.—Նոյ. 5.72 »

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Օ.Ո.	103.17
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ »	103.11
Երէկուան էն բարձր գինը »	103.17
» էն վար գինը »	103.10

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	144.50
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	144.12½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	144.62½
» էն վար գինը	»	43.75

Շերբէթը Խարիէ	Օ. Ո.	37.—
Միտիլլիի Պանքա		6.—
Սելանիկի »	Ֆր.	173.—
Քամէրսիալ	Ա. Ո.	10.09
Քարասու Բրէվիլիէմիէ	Ֆր.	183.—
» Օրանէզ	»	174.—
Իզմիրի քարաի	»	594.—
Օսմ. Ապահով. Էնկ.	Օ. Ո.	4.52½
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	9.90
» պարատեղի	Ֆր.	497.—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	312.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	19.07½
Քարաի Կ. Պոլսոյ	Ֆր.	503.—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիքս. 1886		316.—
» » » 1903		266.—
Թրանսվալ		56.50

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	Ֆր.	277.—
Պանք Նաս. Կրէս.	»	436.50
» « » Նոր Օ.Ո.		4.06
Լաբիսմ	Ֆր.	69.50

ԴՐԱՄՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.էն	Ղրշ. փր.
Ֆրանսական ոսկի	87.07
Անգլիական ոսկի	109 27
Բօլ	90.—
Մէհիտիյէ արծաթ	107.26
Բուպլի թղթադրամ	8.68
Քրիմիս	50.20

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրշ.	109.22
Բարիզի » »	Ֆր.	23.98¾
Վիէննայի » »	քուրոն	21.96
Պերլինի » »	մարք	18.73

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Մայիս 1906

Ֆրանսական Ռանթ	3 %	98.72
Օսմ. միաց. գոնս.	4 % բաց.	95.25
» » »	գոց.	95 30
Բումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	144.75
Բէյրիի պարատեղի	»	440.—
Օսմանեան մաքս	»	499.—
Օսմանեան Պանքա	»	668.—
Քրէտի Լիոնէ	»	1164.—
Բարիզի Պանքա	»	1605.—
Աւստրիական Ռանթ	4%	99.45
Իտալական »	5 %	105.70
Ռուսական »	4% 1901	82.18
Սպանիակ. արա. փոխ.	4%	96.42
Պալիա Ֆարա Այտրն	Ֆր.	705.—

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Մայիս 1906

Անգլիական Ռանթ	89 50
Օսմ. Միաց. Դոնս. բաց.Դ.Կ.	94.12
» » » գոց. »	94.—
Օսմ. Պանքա	16.63
Պուլկարական 1892	102.50
Ռուսական 4 % 1898—89	81.75
Ցունական Ռանթ	41.75
Զարիրրիթ	1.62
Թրանսվալ	2.31
Ռանտամայն	6 25
Ճարոնական 4 %	92 25

ՊԵՐԼԻՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Մայիս 1906

Գերմանական 3 %	88 10
Օսմ. Միաց Դոնս.	95.30
Օսմ. փոխառութիւն 1903	88.80
Բումէլիի երկաթուղի	146.40
Ռուսական 4 % 1902	80.90
Անատոլ. Երկ. Պարտ. Ա.	103 50
« » » Բ.	103.50
» » Բաժնեթ. 60 %	129.—

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Մայիս 1906

Օսմ. Բէյրի	403.—
Բումէլիի Երկաթուղի	155.50
Վիեննական պանք	563.60

ՊՐԻՈՒՍԷԼԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Մայիս 1906

Օսմ. Միացեալ Դոնս.	94.75
Բումէ

Առեւտրական Կեանքը

Թարմ պտուղի վաճառականութիւնը

Հիւպատոսական տեղեկագրի մը առթիւ

×

Աղեքսանդրիոյ Հելլէն Առեւտր. Սենեկի թերթը յօդուած մը հրատարակած էր Եգիպտոսի պտուղի վաճառականութեան վրայ, որ մեր այդ տեսակ վաճառքներու, ինչպէս նաև բոլոր երկրագործական արտադրութիւններու առեւտրով զբաղողներուն համար իր չահեկանութիւնը ունի։

Ամէն տաք կլիմաներու ներքեւ ապրող բնակիչներու նման, Եգիպտոսի ժողովուրդն ալ մեծաքանակ պտուղ կ'սպառէ։ Տեղացին թէ օտարը, չափէն աւելի պտուղ կ'ուտեն հոն։ Արդէն հիմա պտուղը ալիւրէն չորս կողմը անհրաժեշտ մնունդներու կարգը դասուած է, որով պտուղի վաճառականութիւնը օր ըստ օրէ կը զարգանայ, մանաւանդ տաք կլիմաներու ներքեւ։ Հեռեւապէս մեզմ կլիմաներու ներքեւ մշակուած ամէն տեսակ պտղատու ծառեր կարեւոր առեւտուրի մը նիւթ են այժմ և անոնց մէջ մասնաւորաբար չոր պտուղները, որոնք դերձ են փոխադրութեան մէջ թարմ պտուղներու վիճակած վնասներէն, թէև պտուղ արտադրող կեդրոններու մէջ կը պատրաստուին հետզհետէ այնպիսի երկրագործներ, որոնք իրենց գործ դրած են պտուղները թարմ վիճակի մէջ առանց վնասի փոխադրելու միջոցները ստնել։

Յունաստան, իր աշխարհագրական դիրքով և հողին կազմութեամբ, բնական խիստ մեծ յարմարութիւն ունի պտուղի մշակութեան։ Կրնայ ամով երկրին հարատութեան համար յորդաբուխ աղբիւր մը պատրաստել, եթէ յաջողի զայն սպառելու չահաւոր և ապահով վայր մը գտնել։ Այս մասին ամէնէն յարմար ուղղասաւոր չահասանը Եգիպտոս է, որ երկու առաւելութիւն կ'ընծայէ։ Մին՝ մօտաւորութիւնը, որով կարելի կ'ըլլայ վաճառքը չատով փոխադրել անվնաս և միւսը՝ հոն գտնուող հելլէն վաճառականները որոնք հաղորդակցութեան ու գործակցութեան լաւագոյն միջոցներ են։

Եգիպտոսի մէջ, ուր մեծաքանակ բամբակ կը մշակուի, պղտատու ծառերու մշակութիւնը չի յարմարիր։ Թէև մեծ պարտէզներ կան, որոնք կարեւոր քանակութեամբ տեսակ տեսակ պտուղներ կ'արտադրեն, բայց սպառումն այնքան չատ է որ դարձեալ գլխաւորապէս Բատոսէն, Իզմիրէն, Պոլսէն, Շիրազէն, Պիրէոնէն, Կիպրոսէն, Սուրիայէն, Ալեքսիայէն, Ֆրանսայէն և Իտալիայէն միչտ անագին քանակութեամբ թարմ ու չոր պտուղներ կը ներածուին։

Բանի՛ քանի անգամներ լսեցիր երբեք թարմ պտուղներու արտածութիւնը Յունաստանի մէջ։ Զանազան առնուազն ու անվնաս վիճակի մէջ արտածավայր փոխադրելու միջոցները տեսական կերպով բացատրուեցան։ Սակայն պտուղի առեւտրով զբաղողներ գործնականի մէջ դժբախտաբար կարեւորութիւնն չեն տար ցոյց տրուած հրահանգներուն։ Անոնք պտուղին որակին ու տեսակին հոգ կը տանին միայն, ու զայն հայթայթելէ վերջ, վասան անոր վրայ, կը չարեն ու կը լեցնեն անմնամ մնուկներու և կողովներու մէջ, չը խորհելով թէ թարմ պտուղը ատիէ ի՛նչ վիճակի մէջ պիտի հլլէ։ Եւ որովհետեւ առանց հոգածութեան փոխադրուած այդ կարգի վաճառքները միչտ իրենց հաւն ու տեսքը կը կորսնցնեն, այս պատճառաւ մեր ամէնէն համով ու ամէնէն տեսքոտ պտուղներն իսկ օտար հրապարակներու վրայ իրենց արժէքէն չատ վար դինով և երբեմն վնասով իսկ կը ծախուին։

Խաղողի վաճառականները գոած են իրենց ապրանքը յարմար ու պատշաճ եղանակաւ փոխադրելու միջոցները, ու ասանց չնորհիւ մեր խաղողները մինչև Գերմանիոյ ներսերը կրնան լաւ վիճակի մէջ ներածել։ Միևնոյն յաջողութիւնը կարելի է անչուշտ ուրիշ ամէն թարմ պտուղներու համար գտնել եթէ զանոնք խնամով փոխադրելու ջանք ըլլայ։ Արտածելի վաճառքներուն ամանները տեսակէն ու ձեւէն և հոն չարուելու համար պէտք եղած յարմար եղանակէն զատ, կողովներուն ծանրութիւնն ալ կարեւորութիւն ունի։ Նիւրէմպէրկի (Գերմանիա) Հելլէն հիւպատոսը առեւտր. տեղեկագրի մը մէջ խորհուրդ կուտար որ ուտելու համար Գերմանիա ներածուած խաղողները 10 կամ առ առաւելն 20 քիլօ կշռեն, որովհետեւ դիտած էր թէ աւելի ծանր կողովներու պարունակութեան մեծ մասը աւրուած վիճակի մէջ կը հասնէին հոն։ Ասոնցմէ զատ, պտուղի վաճառականութեան մէջ յաջողելու էական պայման մ'է, կարելի եղածին չափ առանց միջնորդի, ուղղակի գործել։ Բնական է որ երբ գործ մը երբորդ չորրորդ ձեռքերու մէջ կ'անցնի՝ ժամանակի կորուստ կ'ըլլայ, ինչ որ մեծ արգելք է արագ փոխադրութեան։ Ճարտարային արտադրութիւնները օրեր և ամիսներ կրնան անվթար սպասել, սակայն երկրագործական ո և է արտադրութեան համար այդպէս չէ, պէտք է անմիջապէս փոխադրել զայն և ո՛րքան չուտ հասնի սպառելու վայրը՝ ա՛նքան աւելի արժէքով կը ծախուի։ Այս պատճառաւ պտուղի առեւտրով զբաղող վաճառականներ վերջին ծայր կարեւորութիւն պէտք է տան այս կէտին, որու մասին տեղեկութիւններ ու հրահանգներ յօժարակամ կուտայ Աղեքսանդրիոյ հելլէն Առեւտր. Սենեկը։

Աւելորդ չըլլայ թերեւս անգամ մը ևս կրկնել թէ Յունաստանէ եկած թարմ պտուղները գրեթէ բոլորն ալ անիոյթ ու անխնամ վիճակի մէջ կը ժամանեն։ Միայն անցեալները բախտ ունեցանք տեսնել բաթրաք եկած երկու բարթի պտուղներ, գեղեցիկ կողովներու մէջ դրուած և արուեստով չարուած, որոնք իրենց արժէքէն չատ բարձր գիներով ծախուեցան։ Այս պրտուղները ներածող վաճառականը, նախապէս հոս եկած և ուշի ուշով դիտած ու սորված էր այն եղանակը, որով Իտալացի վաճառականները կը գործեն և իր այս հոգածութեան չնորհիւ կրցաւ բաւական կլորիկ չահ մը ընել։ Այդ անձը սակայն մեծ դիտաւ մը կրեց երկրորդ անգամ՝ Պիրէոնի իր գործակալին մէկ անհոգութեան հետեւանքով։ Անիկա վաճառքը չոգենաւին մէջ յարմար տեղ մը դնել տալու փոյթ չէր տարած, նաւատորները զայն նաւուն չտեմարանը իջեցուցած էին ու հոն մեքենաներուն քով, տաք տեղը կիսովին այրած ու փտուած էր վաճառքը։ Այս իրողութիւնը կը հաստատէ թէ ո՞րքան փափուկ է թարմ պտուղներու առեւտուրը և փոքր անհոգութիւն մը ո՞րքան մեծ վնասներ կրնայ պատճառել։

Յառաջիկայ թարմ պտուղներու եղանակին առթիւ, օգտակար կ'ըլլայ հոս յիշել Եգիպտոսի մէջ սպառող թարմ պտուղներու տեսակներուն գիները։ Թէպսիլէ եկած ֆեռիֆ կոչուած խնձորին օքան կը ծախուի 2½-3 ղրուշ։ Միւս տեսակ խնձորները 2-2¼ կ'արժեն։ (Պտուղի հրապարակին վրայ անգլ. ոսկին 203 ղրուշ է)։ Մեծաքանակ կեռաս կը սպառի և օքան կը ծախուի 2-3 ղրուշ, գեղձ կ'արժէ 2—2¼ ղրուշ, սերկեւիլ 1-1¼ ղրուշ, տանձ 1-3¼ ղրշ.։ խաղող 3½-4½ օքան։ Սուլթանիէ կոչուած խաղողին գինը կը փոփոխի 2¼-8 ղրշ. օքան։ Այս գիները հրապարակին վրայ սովորական տեսակներու արժէքն են։ Խնամով պատրաստուած ու փոխադրուած վաճառքները համեմատապէս չատ աւելի բարձր գիներով կը ծախուին։

* *

Թարմ պտուղներու մասին Հելլէն Առեւտր. Սենեկին գիտողութիւնները գրեթէ առանց բացառութեան մեր այս գործով զբաղող առեւտրականներուն ալ կը պատչաճին։ Եգիպտոսի պտուղի վաճառականութեան մէջ Իտալիէ եկած առաջին տեղը կը գրաւէ Թուրքիա։ Պոլիսէ, Իզմիրէ և Սուրիայէ մեծաքանակ պտուղ կը ներածուի Եգիպտոս։ Այդ վաճառքներու պատրաստութեան ու փոխադրութեան մէջ եթէ քիչ մը աւելի խնամք տարուի, չատ աւելի արդիւնք ու չահ կարելի է արտադրել։

Արմտիքներուն մասին

Ստուգիւ, մնունդի գլխաւոր ուտելիքն մասը մենք հայէն կը ստանանք։ Ճիշտ է թէ կատարեալ մնունդ մը չի պարունակեր ան թէեւ՝ սակայն ամէն մնուցիչ ու կարեւորագոյն նիւթերը ունի մարմնոյն պահպանման համար։

Հացը կրնայ չինուիլ ամէն տեսակ արմտիքներէն, ինչպէս ըրինձէն՝ ի Հնդկաստան եւ Չինաստան, լաղուտէն՝ յԱմերիկա, վարսակէն՝ ի Սկովտիա, հաճարէն՝ ի Գերմանիա եւ դարիէն՝ Կեդրոնական Ասիա։

Դիտած է անչուշտ հասկի մը վրայ զարգացող փոքրիկ միջուկները՝ որոնք ասնկին պտուղը և մանդամանս սերմը ըլլալու կը ծառայեն։ Երբ այս հատիկները իրարմէ անջատուելով ալիւրի վերածուին, կը կազմեն մեր հացը։

Արդ, ի՛արժէ ցորենի վրայ յատակ գաղափար մը տանալ, քանի որ անիկա արմտիքց գլխաւորն է։

«Ցորեն» բառը՝ անգլիերէնին մէջ սպիտակ ածականին տառադարձութիւն է (*)։ Եւ իրաւ սպիտակ հատիկ մըն է, բաղդատմամբ ուրիշ մութ գոյն ունեցող իր տեսակներուն։

Ցորենը բարեխառն գօտիներու մէկ արտադրութիւն է։ Այլեւեալ գօտիին մէջ չաճիր գրեթէ, բացի այնպիսի բարձր տեղուանքներէ, որոնք ունին բարեխառն գօտիի կլիմայ։

Ցորեն արտադրող գլխաւոր երկիրներն են Թուրքիա, Միացեալ Նահանգները, Ռուսիա, Աւստրիա, Չիլի եւ Աւստրալիա, որոնք ո՛չ միայն իրենց երկրին պէտքը կը հայթայթեն, այլ կ'արտածեն նաեւ բաւական քանակութեամբ։

Ցորենի բուն հայրենիքը Ասիոյ կեդրոնական մասը ըլլալ կը թուի։ Բացայայտ է թէ չատ կանուխ ժամանակներու մէջ մշակուած առաջնակարգ արմտիք մըն էր յեւրոպա եւ ի Պալեստին։ Զինցիք կը պատմեն թէ ցորենը Քրիստոսէ հինգ հազար տարի առաջ իրենց երկրին մէջ մուտ գըտած էր։

Եւրոպացիք տակաւին Ամերիկա չգալթած, հոն անծանօթ էր ցորենը։ Հիմա հիւսիս. եւ հարաւ. բարեխառն կողմերուն մէջ սակայն մեծ քանակութեամբ կ'ամի եւ կը մշակուի ու աշխարհիս ամենաչատ ցորենի ամբարը եղած է գրեթէ։ Մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներուն մէջ արմտիքի արտադրութիւնը հինգ հարիւր միլիոն պուշըլի (գրիւ) կը հասնի, մինչդեռ բնակչաց թիւը 63 միլիոն է։ Ուրեմն մէյ մէն հաշուով իւրաքանչիւր երիկ մարդու, կնոջ եւ տղու տարին 8 պուշըլ կ'ելնայ։

Միացեալ Նահանգներու հեռիդ պեղդ ըսուած ցորենը հիւս. արեւմտեան նահանգներուն մէջ կը գտնուի, — Իուա, Իլլինոյզ, Ուիսքոնսին, Մինիսոթա եւ մերձակայ նահանգները։ Նշանաւոր է Քալիֆորնիա, որուն ցորենի տարեկան արտադրութիւնը կը գերազանցէ գրեթէ իր ոսկի հանքերը։ Ի՛արտածէ նաեւ մեծ քանակութեամբ ուրիշ երկիրներ, ամէնէն չատը Մեծն Բրիտանիա։

Նախ ցորենը կ'աղան եւ երկու մասի կը բաժնեն. — Թեփը ու ալիւրը։ Թեփը՝ դուրսի այն կեղեւն է որ ալիւրին հետ խառնուած կը մնացնէ անոր գոյնը։ Որպէս զի հայ չմնանք, ալիւրը խմոր կ'ընենք որ թթուուտներ կը պարունակէ իր մէջ, եւ յետոյ ալքալի եւ կէս մը ածխային թթուի կը դառնայ եւ չատ մը ռդոյը-ջերներով հայսին մէջտեղէն կ'ելնէ եւ խոռոչներ կը չինէ, որոնք թեթեւ եւ դիւրամարս հացի նշաններ են։ Փռան մէջ ալքալը ի բաց կը վանուի տաքութենէն եւ ամենաչատը ածխային թթուն։ Հոն նկամակը իր ձեւին մէջ կը պնդանայ, կեղեւ մը կազմելով դուրսի կողմը 400 աստիճանի մօտ տաքութեամբ մը, մինչդեռ ներսի ջերմութիւնը ասոր կէսէն իսկ չի կրնար անցնել։

Լաղուտը Նոր Աշխարհին նախնիքներէն մշակուած գլխաւոր արմտիքն է և մինչեւ Գոլոմբոսի գիւտը, անծանօթ էր Հինին մէջ։ 1502ին Գոլոմբոս Սպանիային լաղուտի նմոյշներ բերելով իր հետը, մշակեց։ Հիմակ ո՛չ միայն հիւս. և հարաւ. Ամերիկայի տունկ մըն է այն՝ այլ նաեւ հիւս. Եւրոպիոյ, ուր առատօրէն կ'ամի և առաջնակարգ մնունդ մը կը հանդիսանայ Ասիոյ և Ափրիկէի չատ մը երկիրներուն մէջ։ Այսօր չատ մը մարդկային անհատներ միւս արմտիքներէն աւելի կ'ուտեն զայն։

Լաղուտը արեւադարձային և բարեխառն կլիմաներու պատկանող տունկ մըն է, կ'ամի վեց եօթը ոտք բարձրութեամբ ճոռ հատկերով։ Չեւով և յատկութեամբ բոլոր արմտիքներուն ամենավայելուչն է և չքեղ երեւոյթ մը կը պարզէ ինքզինքին։

Ո՞րքան աւելի կարեւոր է ըրինձը, որովհետեւ ան կը մատակարարէ մարդկային 1/3 մասին գլխաւոր մնունդը։ Բրինձը 1-6 ոտք բարձրութեամբ տունկ մըն է, որուն հատիկները կը մեծնան անչատ փոքրիկ ցօղունիներու վրայ, որոնք կը ճիւղաւորուին բոնէն։ Երբ հատիկները հասունցաւ աստիճանին զան՝ այն ատեն տարբեր կերպարանք մը կ'առնեն։ Բրինձը առատաբար կը մշակուի Հնդկաստանի, Չինաստանի, Հնդկաչինի, Ճաբոնի և արեւելեան Հնդկաստանի կղզիներուն մէջ։ Այս տունկը տաք կլիմայի և ջուրի առատ հայթայթման կը կարօտի։ Մօտաւորապէս 20 տարի առաջ՝ ըրինձի տունկին աճեցումը փորձուած էր հարաւային Քարոլինայի մէջ, և այժմ այդ նոնանգը աշխարհս ամենագեղեցիկ ըրինձը յառաջ կը բերէ։ Արեւելեան Հնդկաստանի մէջ ամէն դասակարգի ժողովրդոց՝ հարուստէն մինչեւ աղքատին հասարակ կերակուրն է ան։ Արեւելեան երկիրներուն մէջ ո՛չ միայն խաչուած վիճակի մէջ կամ հանմեներով կ'ուտեն՝ այլ նաեւ ալիւր կ'ընեն, որմէ զանազան քաքարներ կը չինեն։ Բրինձը չատ դիւրամարս մնունդ մըն է, բայց ո՛չ այնքան մնուցիչ որքան ցորենը կամ եգիպտացորենը։

Հաճարը չատ մութ գոյն մը ունի և կը մշակուի բարեխառն կլիմաներու մէջ ընդարձակօրէն։ Թէև անով հաց չի չինուիր Ամերիկայի մէջ՝ սակայն զայն ալիւրով կը խառնեն երբեմն, եփելու համար նկամակներ և «թխադոյն հաց»։

Դերմանիոյ, Ռուսիոյ և հիւս. Եւրոպայ ուրիշ մասերուն մէջ հաճարը ժողովրդական հասարակ արմտիքն է, որմէ կը պատրաստեն իրենց հացը որ «Սեւ հաց» կը կոչուի։

Գարին, կը կարծուի թէ մարդուն ամենաէնն մնունդը եղած ըլլայ։ Երբ իր դուրսի կեղեւէն անջատուի՝ մերկ վիճակի մէջ կը կոչուի մարգարտագարի (pearl barley) որ իրեւ տարբեր բոյս մը կը ծառայէ կերակուրներու թանձրացնելու համար։ Գարին Ասիոյ տարբեր մասերուն մէջ սակայն՝ ցորենի դերը կը կատարէ, նուիրելով պատուական ալիւր և մնդարար հաց։

Վարսակը ամենաարծրն է արմտիքներուն մէջ։ Ցուրտ երկիրներու մէջ աւելի կ'ամի քան ուրիշ ամտիքներ։ Ամենատատ քանակութիւններ կ'արտադրեն Ռուսիա, Շուէտ և Քանատա։ Վարսակը առաջին անգամ փռան մէջ կը չորցնեն որոշեալ տաքութեամբ, անկէց ալ ալիւրի կը վերածեն։ Սկովտացիք այս ալիւրը ջրով եփելով իրր կերակուր կ'ուտեն։ Նաեւ քաքարներու ալ կը վերածեն։

Վարսակը միւս բոլոր հատիկներէն աւելի պատուական ու ամենատնուցիչ տարր մըն է։ Նշանաւոր Տօք. Սամուէլ Ճոնսն անգամ մը Սկովտացիները ծաղրեց ըսելով թէ «վարսակը Անգլիոյ մէջ ձիերուն մնունդն է, իսկ Սկովտիոյ մէջ մարդոց»։ Բայց անդիէն որամիա Սկովտացի մը պատասխանեց, «ճշմարիտ է ըսածնիդ, դուք ի՞նչ ձիեր ունիք Անգլիոյ մէջ և մենք ի՞նչ մարդեր Սկովտիոյ մէջ (*)»։

Թարգմ. Անգլ. Բ. Տ. ԲԱԲՍԵՂԵԱՆ

(*) Այսինքն՝ մենք Սկովտացիներս ձենէ աւելի առողջ ենք ֆիզիքապէս, քանի որ վարսակը այնքան մնդարար նիւթ մըն է։

Տասանորդի տուրքը

ԵՒ

Օսմանցի երկրագործները

Օսմ. Առեւտր. Սենեկի թերթին մէջ կը կարդանք. —

Վեհ. Կայսրը, որուն հեռատեսութիւնը անզուգական է որքան Իր անսահման սէրը Իր հաւատարիմ հպատակներուն հանդէպ, Իր բարեւաստիկ Գահակալութեան առաջին օրէն իսկ բարեհաճած է հողագործ ժողովրդեան վիճակը առարկայ ընել Իր Կայսերական մտածումներուն։ Ասոր համար է որ Երկրագործական Պանքային, երկրագործութեան յատուկ դպրոցական վարժարաններու և տիպար ագարակներու պէս հաստատութիւններ հիմնուած են գիւղացիին վարկը դիւրացնելու և հոգագործական գիտութիւնը սովորեցնելու համար անոր։

Ցայտնի է որ տասանորդի տուրքը հարկային կրթութեան և հարկային չինութեանց յատուկ մասերնալ աւելցնելով, Օսմ. հողին արտադրութեանց արժէքին և քանակին վրայ 12.63%ի կը հասնի։ Միւս կողմէ, յայտնի է նաեւ որ, գիւղացիին միամտութենէն օգուտ քաղելով, տասանորդի վարձակալները գրեթէ իրրեւ ամբողջ միութիւն կը հաշուեն տուրքին կոստորակները։ Բարեպատարար Կայս. կառավարութեան իմաստուն մէկ որոշումը առաջն առաւ այս անպատեհութեան, տուրքին 13 սանդիմը հոգագործներուն չնորհելով, և այսպէս 12½ % կլորիկ գումարի մը վերածելով տուրքին քանակը։

Բայց այս արմատական միջոցը, որ գիւղացին տասանորդի վարձակալներուն խարէութիւններէն պահպանելու նպատակը ունի և Պետական Գանձուն համար զգալի զոհողութիւն մըն է, պէտք չէ որ անհոգութիւն մը ներշնչէ գիւղացի ժողովրդեան որ իր չահերը վարձակալներուն դէմ անձամբ պաշտպանելու նուիրական պարտականութեան զգացումը ունենալու է միչտ։

Օսմ. կառավարութիւնը, երկրագործներուն չահերը պաշտպանելու համար իր ցոյց տուած յարատեւ հոգածութեամբը, գիւղացին օժտած է միչտ բարեւարար օրէնքներով։ Արդ, եթէ երկրագործները կատարելապէս հմուտ ըլլան այս օրէնքներուն, պիտի կրնան թեթեւցնել այն բեռը զոր մերթ տասանորդի վարձակալները և մերթ վաշխառուները կը ծանրացնեն իրենց ուսերուն վրայ։ Կառավարութիւնը միչտ կը հրապարակէ գիւղացի ժողովրդեան չահերուն համար պատրաստուած օրէնքները և այն նիւթական ծանր զոհողութիւնները զոր Պետական Գանձը կ'ընէ Կայսրութեան ամէնէն հեռաւոր նահանգներուն անկիւնները կրթուած գիւղերն իսկ նախնական վարժարաններով օժտելու համար։ Հետեւաբար ոչ մէկ կերպով կ'արդարանայ ու կը բացատրուի գիւղացիներուն ցաւալի արգիտութիւնը իրենց չահուն համար հրապարակուած բարեբար օրէնքներուն մասին։

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷԳՃԵԱՆ

Էվգաֆը Հիմացուն

Նէզարէթը Ճէլիլէսինտէն

Պէսէլլէրինին նըսֆը լիրա երիզ դրուշան նագտէն՝ վէ նըսֆը տիկերի Էվգաֆը Հիմացունա մախսուս սուրէթի վէ սէրկի իլէ իյֆա օլունմադիւրէ զկյրտէ մուհարրէր մահիւլտիրը պէրմանֆիպը նիզամ տէօրթի հաֆթա իլանընտան 322 սէնէսի մայրսրնին 8ինճի կիւնինտէն 15ինճի բաղար էրթէսի կիւնիւսաաթ ինա գատար պէրինճի հաֆթա իլանընտա միւզայէտէլէրի իֆրա դրընճանագրնտան, թարիխ օլանարը վէ տահա զիյատ մալիմաթ ալմագ խթէյէնէրին գէյրիթը մուխամմինէնին էօշրինէ միւսալի թէէմին ագէյէրիյլէ պէրապէր Էվգաֆը Հիմացուն մանիւլաթ իտարէսինէ միւրաճաաթ իյլէտէլէրի իլան օլունուր։

Գէյրիթը
մուխամմինէսի

..3085.— Զարչուի Քէպիրտէ Այնանճրլար ճատտէսինտէ 17 վէ 37 վէ 39 նումէրօլար իլէ մուրագգամ պիր պապ տիւքքեանդն 120 սէնիմի իթիպարըյա 10 սէնիմի, Օսման։

..2625.— Թահթագալէտ Թիմուրթաշ մահալլէսինտէ Գուրթուճըլար ճատտէսինտէ 50 նումէրօլը պիր պապ տիւքքեանդն 8 հիսէ իթիպարըյա 3 հիսէսի. հաճի Ահմէտ։

..3813.— Կարթատա Շէհիր Մէնմէտ բաչա մահալլէսինտէ Իւսթիւբճիլր ճատտէսինտէ 29 նումէրօլը պիր պապ տիւքքեանդն կէտիկինին բուպ հիսէսիյլէ միւլքին 16սա պիր հիսէլէրի. հաճի Իսէմմ։

..2250.—Դարակէօմրիւքտէ Դարապաշ մահալլէսինտէ Զըգմաղ Մէճմիտ սոգաղընտա 22 նումէրօլը 2 օտալը պիր պապ մէնզիլին պլիթինի. Մուսթաֆա.

..2500.— Դաուտ Բաշատա ճամիի Թէպիր մահալլէսինտէ Թէրանէ Դաբուսը ճատտէսինտէ 15 նումէրօլը միւլք մա կէտիք 1 պապ տիւքքեանդն բուպ հիսէսի. հաճի Իպրահիմ։

..5000. — Իւսկիւտարտա Հաճի Էհմատ խաթուն մահալլէսինտէ Պէօյլուք Իսկէլէ Զէմմէ Մէյտանը սոգաղընտա 33 նումէրօլը պիր պապ տիւքքեան սէրուէնինտէ միւսթէգարը գայֆիթիճը կէտիկինին 8 հիսէսէն 5 հիսէսի. Բաճմի։

..4084. — Իւսկիւտարտա Դարա Տավուտ Բաչա մահալլէսինտէ Դարաճա Ահմէտ ճատտէսինտէ 200 վէ 202 նումէրօլը միւլք մա կէտիք իթթիխալինտէ 1 պապ սուճը տիւքքեանդրյա 4 օտայը հավի 1 պապ գրաաթհանէյինին 120 սէնիմ իթիպարըյա 11 սէնիմ թամ վէ 2 սէնիմ սիւլուա հիսէսի. հաճի Մահմուտ։

..1500.— Պէյգօղտա Եալը գարիյէսինտէ էքմէքճի Պայրը ճատտէսինտէ 33 նումէրօլը պիր գէթա արսանդն պլիթինիւ. էօրուճիւ Հիսէյին։

..1950.— Անատօլու Հիսարբնտա կէօքսու ճատտէսինտէ 42 նումէրօլը ֆէվգինտէ 3 օտայը հավի մա պաղչէ պիր պապ տիւքքեան սէրուինինտէ միւսթէգարը պագդալ կէտիկինին 120 սէնիմ իթիպարըյա 70 սէնիմին 72 սէնիմ թէրթիխլիյէ 18 սէնիմի. հաճի Մահմուտ։

..20000. — Պաղչէ Դարուսրնտա Շէյխ Մէհմէտ Բիւրանի մահալլէսինտէ Էմին Իօնիս ճատտէսինտէ 26 նումէրօլը Գէվգինտէ 2 օտայը հավի վէ չէրի 300 ղրուշ քիրալը միւլք մա կէտիք 1 պապ մաղազանդն սիւլիւս հիսէսի. Մուսթաֆա։

..1250.— Եէսի Գուլէսէ Բիւրքի Պաչը Հիսէյին աղա մահալլէսինտէ 94 նումէրօլը պիր գրեթա արսանդն պիւթիւնիւ. Օսման։

Հաւաբուծութիւն

Վաղեակներու Մնունդը

Վաղեակներու կազմակերպութեան և զարգացումի բաժնին մէջ ըսած էինք թէ քանի և մէկերորդ օրուան վաղեակներուն ալիքին հաւկիթին դեղնուցէն մաս մը կը գտնուի, որ ձուելքէն մինչեւ քսանչորս և նոյն իսկ քառասուն և ութը ժամուան տեւողութեան մը համար, առանց արտաքին ո և է մնդաւորութեան, կը բաւէ անոնց մնուցումին. հետեւաբար վաղեակներու ծնունդէն քսան և չորս ժամ վերջը պէտք է սկսիլ վաղեակներու կերակրումին։

Վաղեակներու մնուցման եղանակը իւրաքանչիւր հեղինակի քմահաճոյքէն կախում ունի թէև, բայց մենք հոս պիտի բացատրենք միայն ժաղի և Roullier-Arnoulի մնուցումի եղանակները, որոնք վաղեակներու մարմնական զարգացումին ամէնէն աւելի նպաստողը, խնայողականը և արդիւնաւորն են։

Ժաղ, վաղեակներու ծնունդին յաջորդող երկրորդ օրուան համար հետեւեալ խմորին (որուն բացատրութիւնը խոստացած էինք տալ) պատրաստութիւնը անհրաժեշտ կը դանէ։

Օթեկ հացի միջուկէն ապի մը չափ առնելու է և զայն ձեռքի չփումով մանրելէ և յետոյ չատ խաչուած հաւկիթ մը առնելով զայն ալ փոչիացնելէ վերջ, աղցանի, (սալաթա) չոգաճի, կաղամբի կամ բանջարի և դեռ այս տեսակ զանազան բոյսերու մանրուած թարմ տերեւներուն հետ պէտք է խառնել, սակայն ճմրելու չէ, որպէս զի այս խառնուրդին մասնիկները իրարմէ բոլորովին անջատուած ըլլան և կատարեալ խմոր մը չկազմեն։

Կանաչեղէնի յաւելումը խմորին կապակցութիւնը և շուտով չչորնալուն կը նպաստէ։

Վաղեակները այս մնունդէն չափազանց կ'ախորժին և ամէնէն աւելի կ'օգուտին անկէ։ Այս մնդաւորութեան հետ կարելի է նաև իրեւ մնունդ ճերմակ տեսակէ կորեակ (տարը) տալ։

Մնուցումի երրորդ օրուան մէջ կրնանք նաև քիչ մը ցորենահատիկ տալ վաղեակներուն զոր շատ դիւրութեամբ կրնան մարսել։

Ամիս մը և մինչեւ վեց շաբաթ ամէն օր պէտք է խմորը անպակաս ընել և սակայն անոր հետ իբր մնունդ տրուող կորեակին և ցորենին տեղ անհրաժեշտ է փոխն ի փոխ խաչած բրինձ, թեփով չաղուած և եփած դեռնախնձոր և կամ գաշի ալիւրով չինուած խմոր մը և դեռ այս տեսակ զանազան մնունդներ տալ որպէսզի միչտ վաղեակներուն ախորժակը սրուած ըլլայ։

Մնդատութեան այս կերպը աւելի ևս հասկնալի ընելու համար ժաղ հետեւեալ ցուցակը պատրաստած է։

Երրորդ օրուան մնուցումէն վերջ ցորենահատիկի յաւելումը օգտակար է վաղեակներուն և հետեւաբար կրնանք ամէն օր այս մնունդը խմորին հետ՝ անփոփոխ պահել։

Հաւկիթով չինուած խմորը ամէն առաւօտ արշալոյսին պէտք է ներկայացնել վաղեակներուն և յետոյ առաւօտեան ժամը երեքէն չորսի ատենները պէտք է տալ կորեակը։

Երեկոյեան ժամը եօթնէն ութի ատենները խաչած բրինձ և տասնումէկի ատենները դարձեալ հաւկիթի խմորը պէտք է տալ։ Հետեւեալ օրը երեկոյեան ժամը եօթնէն ութի ատեն տրուած խաչուած բրինձին տեղ պէտք է տալ թեփով չաղուած եփած դեռնախնձոր, յաջորդ օրը եփած դեռնախնձոր, յաջորդ օրը եփած դեռնախնձորին տեղ երեկոյեան նոյն ժամի ատեն գարիէ ալիւրով չինուած խմոր մը և միւս օրը դարձեալ խաչած բրինձին սկսիլ և այսպէս շարունակաբար։

Ամիս մը այսպէս կանոնաւորաբար չարունակելէ վերջ քիչ մը վարակ աւելցնել կարելի է նոյն մնունդներուն վրայ։

Երբէք վարակը շատ տալու չէ վաղեակներուն, որովհետեւ անիկա վաղեակներուն մարմնական ջերմութիւնը կը չափազանցէ և անոնց միսին կարծրանալուն պատճառ կ'ըլլայ։

Հաւկիթի խմորին և կորեակին չարունակութիւնը հաւաբուծին քմահաճոյքէն և առաջ բերուած ցեղին աղնութենէն և փափկութենէն կախում ունի։ Ասոր հետ մէկտեղ, սովորական մեր ցեղերուն համար այս երկու սընունդները մինչեւ մէկ ամիս չարունակելու և յետոյ սկսելու է զանազան հատիկներով կերակրել վաղեակները։ Վեց շաբաթէ վերջ եգիպտացորենն ալ իրեւ լաւ կը նպաստէ վաղեակներու զարգացումին։ Ամառուան մը կանոնաւոր մնուցումէ վերջ դարձեալ անպակաս ընելու է կանաչեղէնով պատրաստուած խմորները։

Վաղեակներու յատկացուած բնակավայրին մէջ գտնուող դալարիքը ամէպ նորոգելու է, որպէս զի անոնց մնուցումին համար անհրաժեշտ եղող կանաչը միչտ թարմ մնայ։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՇԻԿԵԱՆ
Մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ